

అత్యద్భుత మాయాజాల మర్చశాస్త్రము

కర్త. మంత్ర విద్యాప్రవీణ శ్రీ కృష్ణ
(సుమారు 40 చిత్రములతో కూడినది)

ఇది అత్యద్భుత గ్రంథరాజము. ఇట్టిది యిదివరకు వెలువడలేదు. మంత్రశాస్త్రము, పాశ్చాత్య దేశములలో ఎక్కువ ప్రచారము గల మోసస్మరిజమునకు సంబంధించిన అనేక ఉద్గ్రంథముల ఆధారంతో ఇది వ్రాయబడినది.

ఈ పుస్తకములోని విషయములు సంభ్రమాశ్చర్యములను గలిగించును. దీని సహాయముతో ఇంద్రజాలికులు తమ విద్యను అభివృద్ధి చేసికొనవచ్చును. ఇతరులు ఈ శాస్త్రము నభ్యసించి ప్రదర్శన లిచ్చి తమ మిత్రులను సంతోషపరచవచ్చును లేక ఈ విద్యను వృత్తిగ చేసికొని ధనార్జన చేయవచ్చును

ఇంద్రజాల, మోసాంద్రజాలములకు సంబంధించిన అనేక విషయములు నేట తెనుగున వివరింపబడినది. హస్తలాఘవము, దృష్టిప్రసరణము లతో చేయదగిన జాలములు, తంత్ర, మంత్ర, యంత్ర, తైల, అంజనముల సహాయముతో ప్రదర్శించునట్టి జాలములు, సుమారు రెండు వేలకు పైగ వ్రాయబడినది. 420 పేజీలు గ్రంథము

విషయములు కొన్ని: ఏనుగుతలను అంతరిక్షమున నిలుపుట, పాములు, తేల్లు మున్నగు విషజంతువులను అప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, గచ్చకాయల యుద్ధము, వశ్యవిధానము, కుక్కను సింహము చేయుట, మండుచున్న దీప మెగురునటుల చేయుట, బీడునేలలో నందనోద్యాన పనమును సృష్టించుట, నీరునిండిన తటాకమును యెండజేయుట, నిప్పు లేకనే అన్నము వండుట, సింహ, శార్దూలములను ఎప్పటికప్పుడు సృష్టించుట, కనుకట్టు విద్యలు ఇటువంటి సహోద్భుత జాలములు విదేశములలో ప్రచారపరచుచోగల ఎన్నియో వింతజాలములు గలవు 9-00

డి. వి. కృష్ణా బుక్ షాప్, తపాలుపెట్టె నెం 1806 మదరాసు-1

నాడీనక్షత్రమాల

యామలాద్యనేక గ్రంథసంగ్రహములు

నా డీ ని ర్ణ య ము

అనునది

బ్రహ్మ శ్రీ

పండిత, పురాణం - సూర్యనారాయణ తిరులవారిచే

పరిష్కరింపబడి

ప్రకాశకులు :

సి.వి.కృష్ణాబుక్ డిపో.

121. అమ్మన్ కోవల్ వీధి.

కొత్తూరుపేట జిల్లా, మచిలీపట్నం - 79.

(రిజిస్టర్డ్ కాపీరైట్)

దీని వలె]

విషయము	పుట	విషయము
ఆశ్చర్యనాడిలక్షణము	5	నూతి శాఖామునాడిలక్షణం
నాడిస్థానములు	6	అథ బాహ్యజ్వరాంతర్గతజర,
ఆస్యచ్చ	7	అస్థిరజ్వరనాడిలక్షణం
ఆస్యచ్చ	8	అనాధ్యనాడిలక్షణం
వాతాదినాడులయొక్క విశేష		సన్నిపాతలనాడిలక్షణం
స్వాభావికగతులు	8	శుభనాడిలక్షణం
మరణకాలవాతాదినాడిలక్షణం	9	నాడి నిర్ణయము
రోగ సీరోగనాడిలక్షణం	10	నాడుత్పత్తిప్రకరణము
అథ బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వర		పదినాడులను ఆశ్రయించియుం
నాడివిచారము		జేది పదిహాయువులు
అథ ద్వంద్వనాడిలక్షణ ద్వంద్వ		ఇదాపింగళానాడిస్వరూపము
జ్వరంక్షణైకనాడిజ్వరలక్ష		అష్టధాతువుల స్థాననిర్ణయము
ణాన్యుత్తరత్రోచ్యం తే		నాడిస్థానములు
వారపితృనాడిలక్షణం	11	సిరాదిస్వరూపము
2. త్రిపాయునాడిలక్షణం		నాడి నిదానము
శ్లేష్మ పితృలక్షణం	12	గ్రంథాంతరే
పితృశ్లేష్మనాడిలక్షణం	13	మతాంతరే
శ్లేష్మబాహుల్యక్షణం	13	వైద్యునికర్తవ్యము
వారశ్లేష్మనాడిలక్షణం	14	గ్రంథాంతరే
వారనాడిలక్షణం		నాడిపరీక్షా కాలము
కఫరోగనాడిలక్షణం	15	స్త్రీపురుషనాడిలక్షణము
పితృనాడిలక్షణం		మతాంతరే
అథవిషమగుంకలితనాడివిచారం	16	గ్రంథాంతరే
అథ వాతాదినాడిభుద్వాతింశ		మతాంతరే
ద్వోష ప్రాప్తిలక్షణం	17	కేసల స్త్రీనాడిలక్షణము

43
A

విషయసూచిక

2

నాడిపరీక్షా క్రమము	37	పితృశ్లేష్మనాడి లక్షణము	45
గ్రంథాంతరే	37	గ్రంథాంతరే	45
పాదగతనాడి లక్షణము	38	సన్నిపాత నాడిలక్షణము	45
హస్తగత నాడిలక్షణము	38	గ్రంథాంతరే	46
హస్తనాడి పరీక్ష	38	అసాధ్యనాడిలక్షణము	46
కంఠనాడి పరీక్ష	38	గ్రంథాంతరే	46
నాసానాడిపరీక్ష	38	మతాంతరే	47
కాలభేదముచే నాడిసంచార		గ్రంథాంతరే	47
క్రమము	39	మతాంతరే	47
అజ్ఞాతృ నాడిలక్షణము	39	గ్రంథాంతరే	48
గ్రంథాంతరే	39	మతాంతరే	48
ధమనీనాడిలక్షణము	40	గ్రంథాంతరే	48
జీవసాడి నాడిలక్షణము	,,	మతాంతరే	48
నాడిపర్యాయశబ్దములు	,,	గ్రంథాంతరే	48
నాడిదేవతలు	,,	మతాంతరే	48
వాతాదినాడిస్థానములు వాటి		గ్రంథాంతరే	48
గుణములు	41	మతాంతరే	48
గ్రంథాంతరే	41	మాసాంతమృత్యునాడిలక్షణం	5
వాతాదినాడిగమనక్రమము	41	అర్ధమాసమృత్యు నాడిలక్షణం ,	
మతాంతరే	42	సప్తదిగమృత్యునాడి లక్షణం ,	
గ్రంథాంతరే	42	గ్రంథాంతరే	
ఆరోగ్యనాడి లక్షణము	43	ఐదవదిగమృత్యునాడి లక్షణం	5
గ్రంథాంతరే	43	చతుర్దశివసమృత్యునాడి ,	5
మతాంతరే	43	మతాంతరే	5
వాతనాడిలక్షణము	43	త్రిరాత్రమృత్యునాడిలక్షణం	5
పితృనాడి లక్షణము	43	గ్రంథాంతరే	5
కఫరోగనాడిలక్షణము	44	మతాంతరే	5
వాతపితృనాడి లక్షణము	44	ద్విరీయదివసమృత్యునాడి	
వాతశ్లేష్మనాడిలక్షణము	44	లక్షణము	
గ్రంథాంతరే	44	గ్రంథాంతరే	

అన్యచ్ఛ	53	శూలాజ్ఞే శ్లేష్మదోషనాడి
గ్రంథాంతరే	53	లక్షణము
ద్వాదశయామమృత్యునాడి		భారపితృణా శ్లేష్మభాగముల
లక్షణము	53	నాడిలక్షణము
దినాంతమృత్యునాడిలక్షణము	53	అల్పశ్లేష్మము ప్రబలభారము
అపవయామమృత్యునాడి		ఉష్ణభారము వీటి నాడి
లక్షణము	54	లక్షణము
సార్థయామమృత్యునాడి		సహజభారము తీవ్రభారము
లక్షణము	54	వీనియొక్క లక్షణము
అర్థయామమృత్యునాడిలక్షణము	54	దుష్టరక్తనాడిలక్షణము
గ్రంథాంతరే	55	భూతజ్వర ఏకాహికజ్వరవిషం
భూతజ్వరనాడి లక్షణము	55	జ్వర నాడిలక్షణము
రోగరహితాపమృత్యునాడి		ద్వాహిక త్రాహిక చాతుర్థి
లక్షణము	55	జ్వరనాడిలక్షణము
దుష్టపిత్తనాడి లక్షణం	55	అజీర్ణనాడిలక్షణము
సదోష నిర్దోషనాడిలక్షణం	55	మందాగ్నినాడిలక్షణము
జ్వరదాహ సన్నిపాత నాడి		దీప్తాగ్నినాడిలక్షణము
లక్షణము	56	అగ్నిమాద్వ్యము గ్రహణి వీని
జ్వరప్రకోపనాడిలక్షణము	56	యొక్క నాడిలక్షణము

విషయసూచిక

సంపూర్ణము

శ్రీ రస్తు
అశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నా డీ న క్ష త్ర మా ల

—: * :—

శ్లో॥ అందుష్టమూల మాశ్రిత్య చాంగుళత్రయమాత్రకా ।
యవబీజప్రమాణేన నాడి సర్వాంగసజ్జతిః ।

వ్యా॥ అంగుష్ఠేతి॥ సర్వాంగస జ్జతిః సర్వస్థిన్నంగేసంగతిః
సంబంధః వ్యాపనదూపః యస్యాం సా తథోక్తా నాడి అంగుష్ఠమూల
మాశ్రిత్య హస్తాంగుష్ఠమూల భూతకూర్పరప్రదేశ మవలంబ్య స్థితా
సతి అంగుళత్రయమాత్రకా అనామికామధ్య మాతర్జనీ దూపాంగుళ
త్రయపరిమితప్రదేశ మనుస్మత్సలనామికాదిక్రమేణప్రసారితేయవబీజ
ప్రమాణేన యవబీజసదృశ ప్రమాణేన శోధ్యతా మిత్యర్థః ।

తా॥ శరీరమంతయు, వ్యాపించి యుండునట్టియు, హస్తము
యొక్క అంగుష్ఠమూలభూతమగు కూర్పరప్రదేశమును ఆశ్రయించి
యుండునట్టియు, అనామికామధ్యమా తర్జనీదూపమగు అంగుళత్రయ
పరిమితప్రదేశము నాశ్రయించి యుండునట్టియు అనామికాదిక్రమ
ముగ ప్రసరించుచుండు నాడి యవబీజకుల్యప్రమాణము గలదిగ
నుండును. అవగా పైని దెప్పబడిన నాడులు వాత శ్లేష్మ పిత్తక్రమా
ముగ త్రివిధములుగ విశిల్లును.

అశ్చక్యనాడితణమః

శ్లో॥ వాతపిత్తద్వైశ్వాద్యో ర్మధ్యే కఫగతిర్మవేత్ ।

అయం నాడి తథాశ్చర్యా విజ్ఞేయా వైద్యపారగైః ।

వ్యా॥ తాదృశనాడ్యాః వాత శ్లేష్మ పిత్త రూపేణ తథా భేః
మభిసేత్యక్రమేణ తాః లక్షయంతి॥ వాతేతి॥ ఆద్యోరనామికార్జనో

ర్వాతపి త్తద్వయస్య గతిర్యథాభజత్ కోఽర్థః యదానామి
 నాడీగతిః తాదృశనాడీ వాతనాడీ యదాతర్జన్యాం నాడీగతిః
 నాడీ పైత్యనాడీ త్యేవం నాడీవ్యయస్య లక్షణే జ్ఞాతవ్యే ఇత్థం
 కాన్పత్తిత్యే సతి నాడీశ్వం వాతనాడ్యాః లక్షణమ్. తర్జనీ
 సతినాడీత్వం పిత్తనాడ్యాశ్చ లక్షణమ్. పరస్పరవ్యాప్తత్యర్థం
 నివేశః తర్జన్యాః ఆదిమత్వం చాంగుష్ఠ మూలం దృష్ట్వా న
 త్తరణ్లోకే మూలేచ వహతే పిత్తమితి మధ్యే మధ్యః
 యదానాడీ భవేత్ సాకఫగతీః ఇత్థంచ మధ్యమావృత్తి
 నాడీత్వం కఫనాడ్యా లక్షణమితి వేదితవ్యమ్. ఇయం నా
 తేచక్రకారేణ ఆశ్చర్యా ఆశ్చర్యసంక్షి కేతి వైద్యపార్శ్వగైరి
 నిర్ధార్యా మధ్య మాయాం యా నాడీ తస్యాః కఫసంజ్ఞా
 సంజ్ఞాద్యస్తీత్యర్థః, ఆశ్చర్యత్వంచ మధ్యస్థిక ఫస్యోపరి వా
 యస్య పరస్పరాభిసరణదశాయాం కఫనాడీ మస్పృష్ట్యైవ
 మాణత్వాదస్వర్థసంజ్ఞాదేయం ధ్వన్తకృత్ ద్రవ్యత్యక్తమ్ ।

తా॥ మొదటిదియగు అనామికా తర్జనీస్థానముల నా
 యుండు వాతపిత్తరూపముగ నాడీద్వయముయొక్క మధ్య
 కఫస్థానమని యెఱుంగవలయును. అనగా మధ్యమాంగుళీ
 నాశ్రయించి యూడునట్టి నాడీ కఫనాడీ యనియు, ఆశ్చ
 యనియు కామధేయద్వయముచే విలసిల్లును. ఆశ్చర్యనాడీ
 మధ్యమమునగుండు శ్లేష్మనాడికి ఉపరిభాగమునందు పర
 పరణ సమయమున వాత పిత్త ధాతువులను తాను స్పృ
 షిండుటయే ఆశ్చర్యత్వము.

నాడీత్రయస్థానములు

శ్లో॥ తర్జన్యాం పిత్తనాడీ చ కఫనాడీ చ మధ్యమే ।

అనామిక్యాం వాతనాడీ వర్జితే సరజన్మనామ్ ॥

వ్యా! పూర్వశ్లోకేనైవ వాతాదినాద్యాశ్రయజ్ఞానస్య సాధ్య
త్వపి శిష్యబుద్ధివైశద్యార్థం వివిచ్య వాతాదినాడిస్థానాని జ్ఞానయతి।
ర్జన్యామితి॥ సర్వత్ర సప్తమ్యాః అశ్రయత్వం తర్జన్యాం పితృనాడి
త్తనాడ్యాశ్రయభూతా తర్జనీత్యర్థః, ఏవమేవో తరత్రాపి జ్ఞాతవ్యం
సభ్యమే మధ్యమాంగుళావిశ్కర్థః సరజన్మనాం మనుష్యాణామేవ
జం పిభా నాడి నిర్ధార్యా నాతిరిక్తజంతూనామితి భావః ॥

తా॥ ఇపుడు గ్రంథకర్త వాతాదినాడిస్థానముల తెలియజే
యుచున్నాఁడు. తర్జనీస్థానము నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి పితృ
గాడి యనియు, మధ్యమాంగుళీ నాశ్రయించి యుండునట్టి నాడి
సభనాడి యనియు అనామికను అశ్రయించి యుండునట్టి నాడి వాత
గాడి యనియు జ్ఞానంగవలయును.

అస్య చ్చ

శ్లో॥ మూలే చ వహతే పితృం మధ్యే చ వహతే కఫః ।

అంతే చ వహతే వాయుర్వైద్యశాస్త్రస్య నిశ్చయమ్ ॥

వ్యా॥ పూర్వం వాతనాద్యాః అదిమత్వం పితృనాడ్యాః అంతి
మత్వంచ నాడిప్రసర దృష్ట్యా నిరూపితం. ఇదానీం త్వింగుళామూల
సృష్ట్యా పితృగాడ్యాః అదిమత్వం వాతనాడ్యా శ్చరమత్వంచ వ్యవ
స్థాపయతి॥ మూలేతి॥ వైద్యశాస్త్రస్య వైద్యశాస్త్ర ప్రతిపాద్య
ధాతుపరీక్షణస్య లక్షణ జ్ఞాతవ్యమిత్యర్థః ।

తా॥ వాతనాడి మొదటిదనియు, పితృనాడి అంత్యమనియు,
నాడిసంచార క్రమముచే నిదివఱకుఁ జెప్పఁబడియె. ఇపుడు అంగుళా
మూలము నాశ్రయించిన మొదటిది పితృనాడి యనియు, అంత్యమునం
దుండునది వాతగాడి యనియుఁ దెలియుఁ జేయుచున్నాఁడు. మనుమనికి
అంగుళామూలమునందు పితృనాడి యనియు, మధ్యమమునందు కఫ
నాడి యనియు, అంత్యమందు వాతనాడి యుండుననియు వైద్యశాస్త్ర
జ్ఞాన నిశ్చయము విట్టిదని యెఱుంగవలయును.

అ స్య చ్చ

శ్లో॥ అదా వాయుః కఫో మధ్యే అంతే పైత్యంచ వర్తతే ।

సర్వనాడీక్రమాదూహ్యాం పైద్యశాస్త్రస్య లక్షణమ్ ।

వ్యా॥ రోగపరీక్షార్థం ధాతునిర్ధారణ దశాయా స్తు అనామికా
క్రమేనైవ ప్రేక్షితవ్యమిర్యభిప్రేత్యాహ ఆదావితి॥ సర్వం సుగమః

తా॥ వారనాడి మొదట నుండుననియు, కఫనాడి మధ్య
మునం దుండుననియు, పిత్తనాడి అంతమునం దుండుననియు ఇట్లు
పరీక్షాకాలమునందు అనామికాదిక్రమముగ నిరీక్షింపందగును.

పాతాదినాడులయొక్క విశేషస్వాభావికగతులు

శ్లో॥ వర్షాభూశుకశాకలావుకగతం పైద్యం జపం వర్తతే ।

మాయూరేభసుహంసకుక్కుటగతిః శ్లేష్మః స్థిరోవర్తతే ।

కూర్మవ్యాళజలూమీనగమనాందోళో ముకుద్వర్తతే ।

ఇత్యేవం త్రివిధా విశేషచలనా నాడీ బుద్ధైర్గ్రాహ్యతామ్

వ్యా॥ పాతాదినాడీనాం విశేషస్వాభావికగతిమాహ, వర్షాభ
రితి॥ వర్షాభూర్మండూకః శుకః ప్రసిద్ధః శాకశ్చ లావుకః తిత్తి
(అంధ్రభాషాయాంబీతుప) తేషాం గతం గమనం భవేత్తః తద్గమ
సదృశవిశిష్టం అతఏవ జపం సేగవత్ విభేషప్రసాధాన్యా న్నపుంగ
లింగతా “జవోవేగిని వేగేచేతి విశ్వః” ఏనం విధం సత్ పైత్య
వర్తతే ప్రసరతి ఘాయూరఏవ మాయూరః ఇభః గజఃహంసః మరాళ
కుక్కుటస్తామ్రచూడః తేషాం గతీరిప గతిర్యస్యాస్సా తథావిధ॥ అ
వపస్థిరః మన్దప్రకారః శ్లేష్మః కఫనాడీవర్తతేకూర్మః కమఠః వ్యాళ
కృష్ణసర్పవిశేషః జలూకః రక్తపాః (అంధ్రభాషాయాంజెలగ) జహ
వచన నియమస్తు స్థానపక్షపన నాకారాంతపక్షే “రక్తపాస్తుజలూ
కాయాం స్త్రీయూంభూమ్ని జలాశసః” ఇత్యమరణోశే దర్శనాత్
తతః స్త్రీయాః పుంపదిత్యాదినా పుంపద్భావనివత్కాయాం జలాశ ఇ

సమాసే పులింగతా మీనః మత్స్యః తేషాం గమనమివ గమనం
యస్య తథోక్తః అతఏవ వక్రః డోలాం దోళనవత్ కుటిలగతిః మహా
ద్వారనాడి వర్తతే ఇత్యేవం యుపేణ త్రివిధా విశేషచలనా తిస్రో
విధాః ప్రకారాస్తానాం విశేషైశ్చ తీతి తథోక్తః ఇతిశబ్దః విశేషపద
విశేషణంపా ఏవంవిధానాడి బుద్ధైర్దాతృనిర్ధారణ సమర్థైర్ద్రావ్యతాం
జ్ఞానవిషయాక్రియతా మిత్యర్థః॥

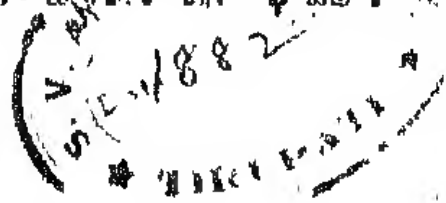
తా॥ పైత్యనాడి కప్ప చిలుక కాకము తిత్తిపడి వీటిగమన
ముతో తుల్యగమనము గలదిగ నుండునుగాన మిగుల వేగముగలదిగ
నుండును. కఫనాడి నెమలి గజము హంస కోడి వీటిగమనముతో
తుల్యగమనము గలదిగ నుండునని యెఱుంగవలయును, కాన పది
స్థిరముగ నుండును. వాతనాడి తాచేలం స్వము జెలగ మీనము
డోల వీటిగమనముతో తుల్యగమనము గలదిగ నుండునుగాన కటిల
గతిగలదిగ నుండును. ఇట్లు బుద్ధిమతులు పితృదినాడుల గతివిశేష
ములు మూడువిధంబులుగ నుండునని యెఱుంగవలయును.

మరణకాలపాతాదినాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ వాతాధిరో భవేదంతే మధ్యే శ్లేష్మాధిరో భవేత్ ।

వాతాధిరో భవే దాదా వంతే పిత్తాధిరో భవేత్ ॥

వా॥ వాతనాడ్యాః మనుష్యాణాం ప్రాణప్రయాణసమయే
స్వస్థానం విహాయ॥ ఆస్వస్థానే స్థిత్యా ప్రకుష్టతీత్యాహ వాత ఇతి॥
అంతే ప్రాణప్రయాణ సమయే వాతః వాతనాడి అధిః ప్రకోపితో
భవేత్ శ్లేష్మరోగోన్నతికాలే మధ్యే స్వస్థానభూతమధ్యమాంగులే
శ్లేష్మః కఫః అధిరోభవేత్ అదౌ స్వస్థానభూతానామికాయాం వాత
వాతనాడి అధిరో భవేత్ అధిక్యంచ మాంద్యాతిశయః॥ వాతరోగ
న్నతిసమయఇతి శేషః॥ అంతే స్వాశ్రయభూతం శ్లేష్మం పితృధిరో ద్వేష
నాడి అధిః స్వభావసిద్ధవేగాపేక్షయా ద్విగుణ వేగో భవేత్ ।

తా|| మనుజులకు ప్రాణోత్క్రమరణకాలమునందు వాతనాడి స్వస్థానమును వదలి స్థానాంతరమునందు నిలిచి అతిమాన్వస్థమును జెందును. ॥ ఛనాడి శ్లెష్మరోగాతిశయకాలమున స్వస్థానభూతజ్వల మాబ్బులియం దధివేగము గలదిగనుండును వాతరోగాతిశయకాలమున వాతనాడి స్వస్థానభూతమైన తానామికయం దధికమాద్యము గలదిగనుండును పిత్తనాడి పిత్తరోగాతిశయకాలమున స్వాశ్రయ భూత తగ్గనియందు స్వభాసిద్ధ వేగముకంటె ద్వీకుణవేగము గలదిగ నుండును.

రోగనీరోగనాడివిజ్ఞానమ్

శ్లో|| నాడిత్రయీ వక్రగతిః శాస్త్రేస్మిన్ రోగ ఉచ్యతే ।

నాడిత్రయీ సమా స్యాచ్ఛే దరోగ శాస్త్రనిశ్చయః ॥

త్యా|| నాడిత్రయీతి॥ యదా నాడిత్రయీ వక్రగతిః కటిలగ మనం తదా అస్మిన్ శాస్త్రే వైద్యకే రోగ ఇత్యుచ్యతే నాడిత్రయీ సమా అనామికాదిక్రమేణ సమానప్రసారా స్యాచ్ఛేత్ అరోగః రోగస్యాభావః శాస్త్రనిశ్చయః శాస్త్రే జ్ఞాపితమ్॥

తా|| దాని శ్లెష్మ పిత్త నాడులు మూడును వక్రగతి గలవిగ నుండిన రోగమనియె, మూడు నాడులును సమగతిగ నుండిన అరోగ మనియు నెఱుంగందగును.

అథ బ్రహ్మ పిష్టు పుషేత్వర నాడివిచారః

శ్లో|| శ్లెష్మరో బ్రహ్మసంజ్ఞ సస్యైత్వరో పిష్టుసంజ్ఞకః ।

వాత ఈత్వరసంజ్ఞ సస్యైత్వ తస్యైత్వ ర్గతమ్ ।

త్యా|| నాడి గాం బ్రహ్మదినంజ్ఞా మాహ, శ్లెష్మ ఇతి శ్లెష్మః కఛనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞః బ్రహ్మేతి పరిభాషితస్యైత్వ ఏవమేవోత్తర త్రాపి ద్రష్టవ్యమ్॥

రా|| కథనాడి బ్రహ్మసంజ్ఞగలదిగను, పితృనాడి విష్ణుసంజ్ఞ
గలదిగను, వాతనాడి ఈశ్వరసంజ్ఞ గలదిగ నుండును. ఇట్లు ధన్వంత
రరి కథ, పితృ వాత నాడులకు బ్రహ్మాది సంజ్ఞలను గల్పించెను.

అథ ద్వంద్వనాడిలక్షణ, ద్వంద్వబ్రహ్మలక్షణైశ్చ
నాడిబ్రహ్మణాన్యుత్తర త్రోచ్యంతే
వాతపితృనాడిలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మనాడ్వాం హంసగతౌ వీశ్వరో వైష్ణవం స్పృశేత్ |

త్రినాడ్యో వక్రగతయౌ వాతపితృస్య లక్షణమ్ ||

వ్యా|| బ్రహ్మనాడ్వామితి|| బ్రహ్మనాడ్వాం కథనాడ్వాం హంస
గతో మందగతో సత్వామిత్యర్థః ఈశ్వరః వాతనాడి వైష్ణవం పైతృ
నాడి, స్పృశేచ్ఛయది త్రినాడ్యో వక్రగతయః ధవేచ్ఛేత్, వాత
పితృస్యలక్షణమ్ ఇయమేవ తీవ్రగతిశ్చేత్, వాతపితృబ్రహ్మ లక్షణం
సైవ మందా చేత్, అంతర్దశబ్రహ్మస్య లక్షణమితి వేదితవ్యమ్||

రా|| బ్రహ్మసంజ్ఞగల కథనాడి మందగతి గలిగియుండినను,
ఈశ్వరసంజ్ఞగల వాతనాడి విష్ణుసంజ్ఞగల పితృనాడిని స్పృశించినను,
మూడునాడులును వేలువేలుగ వక్రగతులు గలవిగ నుండినను వాత
పితృలక్షణమని ఎఱుంగవలయును, ఈ వాతనాడి తీవ్రగమనము గల
దిగ నుండిన, వాతపితృబ్రహ్మమనియు, నిదియే మందగమనము గలదిగ
నుండిన అంతర్దశ బ్రహ్మమనియు నెఱుంగవలయును.

పితృవాయునాడిలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మనాడ్వాం హంసగతౌ విష్ణురీశ్వరకం స్పృశేత్ |

త్రినాడ్యో వక్రగతయః పితృవాయోశ్చ లక్షణమ్ ||

వ్యా|| బ్రహ్మనాడ్వామితి|| బ్రహ్మనాడ్వాం వైష్ణవనాడ్వాం
హంసగతౌ సత్వాం విష్ణుః పైతృనాడి ఈశ్వరకం వాతనాడి స్పృశే
చ్ఛేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్, పితృవాయోల్లక్షణం ఇయమేవ

తీవ్రాచేత్ పైత్యవాయుజ్వరస్యమందాచేత్ తదంతర్గతజ్వరస్యా!
లక్షణమితి జ్ఞాతవ్యమ్ ||

తా|| కఫనాడికి మందగమనము గలిగియుండినను విష్ణుసంజ్ఞగల
పైత్యనాడి కుద్రసంజ్ఞగల వాతనాడిని స్పృశించినను కఫ పిత్త వాత
నాడుల మూడూను వక్రగమనము గలిగియుండినను పిత్తవాయువశ
యను ఈపైత్యవాతనాడికి లీలగతి గలిగియుండిన పిత్తవాయుజ్వర
మనియు మందగమనము గలిగియుండిన అంతర్గత పైత్యవాతజ్వర
మనియు నెఱుంగవలయును.

శ్లేష్మ పిత్తనాడిలక్షణమ్

శ్లో|| తమోనాడ్యాం కూర్మగతౌ సాత్త్వికం రాజసః స్పృశేత్ |
త్రినాడ్యో వక్రగతాః శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణమ్ ||

వ్యా|| తమోనాడ్యామితి|| తమోనాడ్యాం ఈశ్వరస్య తమ
స్వరూపత్వాత్ వాతనాడ్యామిత్యర్థః కూర్మగతౌ వక్రగతౌ సత్త్వికం
రాజసః రజోగుణస్వరూపక బ్రహ్మసంజ్ఞక కఫనాడి సాత్త్వికం శుద్ధ
సత్త్వరూపవిష్ణు సంజ్ఞకపైత్యనాడిం స్పృశేచ్ఛేత్ త్రినాడ్యో వక్రగత
యశ్చేత్ శ్లేష్మపిత్తస్య లక్షణం ఇయమేవ తీవ్రాచేత్ శ్లేష్మపిత్త
జ్వరస్య మందాచేత్ తదంతర్గతస్యాపి లక్షణం బోధవ్యమ్ |

తా|| తమ స్వరూపమగు వాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను
రజోగుణ స్వరూపమగు కఫనాడి సిద్ధసత్త్వరూపమగు విష్ణుసంజ్ఞగల
పైత్యనాడిని స్పృశించినను మూడూనాడులకువక్రగతి గలిగియుండినను
పిత్తశ్లేష్మమని యెఱుంగందగును. మఱియు నీ పైత్యనాడి వేగముగ
నడిచినని శ్లేష్మపిత్తజ్వరమనియు ఇదియ మంగముగ నడిచినని అంత
ర్గత శ్లేష్మ పిత్తజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పితృశ్లెష్మ నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ మృతనాడ్యాం మందగతౌ వర్తకో జీవకం స్పృశేత్ ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయః పితృశ్లెష్మస్య లక్షణమ్ ॥

వ్యా॥ మృతనాడ్యామితి॥ మృతనాడ్యాం వాతనాడ్యాం మందగతౌ సత్యాం అర్థకం పైతృనాడి జీవకం కఫనాడిం స్పృశేత్ త్రినాడ్యో వక్రగతయశ్చేత్ పితృశ్లెష్మస్య లక్షణం తత్ర తీవ్రమం గత్యోః పితృశ్లెష్మబృరస్య తరంతర్గతస్యాపి లక్షణం జ్ఞాతప్య ఏవచం వాతశ్లెష్మపితృనాం యథాక్రమం మృతజీవార్థక జీవక సంజ్ఞా అపి నివృత్తామితి ఫలితార్థః తత్ర వాతపైతృనాడ్యోః పార్శ్వభాగాదిచలనే సతి వ్యాధేః కించిద్దుస్సాధ్యత్వం శ్లెష్మనాడ్యాస్తథా చలనే అమయ స్యాసాధ్యత్వమేవేతి హర్ద్యోభావః॥

తా॥ మృతసంజ్ఞసల వాతనాడి మందగతి గలిగియుండినను అర్థకమను సంజ్ఞగల పైతృనాడి జీవకమను సంజ్ఞగల కఫనాడిని స్పృశించినను వాత పితృశ్లెష్మనాడు తు వక్రగతి గలిగియుండినను పితృశ్లెష్మ మనియు ఈ అర్థకసంజ్ఞగల పైతృనాడి వేగముగ నడిచిన పితృశ్లెష్మబృర మనియు మందగమివము గలది కనుండిన అంతర్గత పితృశ్లెష్మ బృరమనియును నెఱుంగందగును. ఇట్లు వాత శ్లెష్మ పితృనాడులు క్రమముగ మృతమనియు, అర్థక మనియు, జీవకమనియు, సంజ్ఞలుగల విగ నుండును. మరియు నీమూడూనాడులలో వాతపైతృనాడులకు పార్శ్వ చలనము గలిగిన వ్యాధి కొంచెము దుస్సాధ్య మనియు, అట్లు శ్లెష్మనాడికిపై తమ పార్శ్వచలనము గలిగిన వ్యాధి అసాధ్య మనియు నెఱుంగందగును.

శ్లెష్మవాయులక్షణమ్

శ్లో॥ విష్ణునాడ్యాం మందగతౌ వీశ్వరం బ్రహ్మ సంస్పృశేత్ ।

త్రినాడ్యో వక్రగతయః శ్లెష్మవాయోశ్చ లక్షణమ్ ॥

పా|| విష్ణునాడ్యామితి|| విష్ణునాడ్యాం వైత్యనాడ్యాం
గతౌ సత్యాం బ్రహ్మ శ్లెష్మనాడి ఈశ్వరం పాదనాడిం స్పృశేచ్ఛే
త్రినాడ్యః పత్రగతయో శ్చేత్ శ్లెష్మపాయూర్లక్షణం శ్లెష్మనాడ
పాదనాడిర్పుష్కరి సాధారణా చేత్ శ్లెష్మపాయూర్లక్షణాచేత్ గజ్జ
మందాచేత్ అదంతర్గత శ్చేతి తాత్పర్యమ్||

తా|| వైత్యనాడికి మందగతి గలిగియుండినను కఫనాడి
నాడిని స్పృశించినను మూఁడు నాడులును పత్రగమనము గలిగి
శ్లెష్మపాయు పనియు ఈ శ్లెష్మనాడి త్రివక్రముగ నడిచెనేని శ్లె
ష్మపాయుజ్వర మనియు మందముగ నడిచెనేని అంతర్గత శ్లెష్మపాతజ
మనియు నెఱుంగందను.

పాత శ్లెష్మ నాడిలక్షణమ్

శ్లో|| అర్ధనాడ్యాం మందగతౌ మృతకో జీవకం స్పృశకా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో పాత శ్లెష్మజ్వర లక్షణమ్ ॥

పా|| అర్ధనాడ్యామితి|| అర్ధనాడ్యాం అర్ధసంజ్ఞక పిత్తనాడ
మిత్యర్థః తస్యాం మందగతౌ సత్యాం మృతకః పాతనాడి జీవకం శ్లెః
నాడిం స్పృశేచ్ఛేత్ త్రినాడ్యో పత్రగత శ్చేతు పాత శ్లెష్మ
లక్షణం గత శ్చేయం త్రినాడ్యో పాత శ్లెష్మజ్వరః మందాచేత్ త
తర్గతజ్వర ప్రతిపాదవ్యః ।

తా|| అర్ధసంజ్ఞక పిత్తనాడికి మందగతి గలిగియుండిన
మృతసంజ్ఞకల పాతనాడి జీవక జ్వర శ్లెష్మనాడిని స్పృశించిన
మూఁడు నాడులును పత్రముగ నడిచెనేని పాత శ్లెష్మమనియు నీపా
నాడి శీఘ్రముగ నడిచెనేని పాత శ్లెష్మజ్వరమనియు మందగతిగల
యుండిన నది అంతర్గత పాత శ్లెష్మజ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

పాతనాడిలక్షణమ్

శ్లో|| బ్రహ్మవిష్ణో ర్మందగత్యో బుధ్రనాడిగతి స్సుభటా ।

త్రినాడ్యో పత్రగతయో నిజ్జేయం పాతనాడికమ్ ।

వ్యా! బ్రహ్మేతి॥ బ్రహ్మవిష్ణోః శైష్వమైత్యనాద్యోర్మంద
గతోన్మసృతోః కుద్రనాద్యాః వాతనాద్యాః గతిః స్ఫుటాచేత్
తినాద్యః వక్రగతియశ్చేత వాతనాడిక. శుద్ధవాతనాడితి విజ్ఞేయం
తి రప్యస్త్రీవాచేతు కేవలవాతజ్వరః ముదాచేత్ తదంతర్గత
శ్చేత్యభిజ్ఞేయమ్॥

తా॥ కథపి త్తనాడులకు మందగతిగలిగియుండక వాతనాడి
ముగ్ధ గమనము స్ఫుటముగ నుండి మూడూనాడులకు వక్రగమనము
లిగినది శుద్ధవాతనాడియని నెఱుంగవలయును. ఈ వాత గతి
ప్రముగనుండిన కేవలవాతజ్వరమనియు మందముగ నుండిన అంతర్గత
వాతజ్వరమనియు నెఱుంగవలయును.

కథరోగ నాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ కుద్రవిష్ణో ర్మందగతో గృహ్మనాడిగతి స్ఫుటా ।

త్రినాద్యో వక్రగతయో విజ్ఞేయం శైష్వమక్షణమ్ ॥

వ్యా! కుద్రేతి॥ కుద్రవిష్ణోః వాతపిత్తనాద్యో ర్మందగతో
న్మసృతో॥ బ్రహ్మనాడిగతిః శైష్వనాడిరూపారః స్ఫుటాచేత్ త్రినాద్యో
వక్రగతయశ్చేత్ శైష్వమక్షణమ్॥ శుద్ధశైష్వవ్యాధి స్వరూపమితిజ్ఞేయమ్॥
తే స్త్రీవాతేశుద్ధశైష్వజ్వరః మందత్వే తదంతర్గతశ్చేత్యభిప్రాయః ॥

తా॥ వాత పిత్త నాడులకు మందగతిగలిగియుండక కథనాడి
రూపారము స్ఫుటముగ నుండిమూడూనాడులు వక్రముగ నడిచెననిశుద్ధ
శైష్వమనియు ఈ కథనాడిగతి ప్రముగనుండిన శైష్వజ్వరమనియు
మందముగ నడిచిన అంతర్గత శైష్వజ్వరమనియు నెఱుంగందగును.

పిత్తనాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ బ్రహ్మకుద్రా మందగతి విష్ణునాడిగతిస్ఫుటా ।

త్రినాద్యో వక్రగతయః పిత్తనాద్యాస్తు లక్షణమ్ ॥

బాధ్య! బ్రహ్మకుద్రానితి|| బ్రహ్మకుద్రామందగతీశ్లేః
మందగతీశ్లేః శ్రీమదాడిగతిః పైత్యనాడిప్రచారః సు
త్రినాడ్యోవత్రగతయశ్చేత్ పితృనాడ్యాః పితృనాడిమూః
పైత్యరోగస్య స్వరూప మితిరోధ్యం గతిస్తస్యాస్తీక్ష్యత్వే
జ్వరః మందగతిశ్చేత్ తదంతర్గతశ్చేత్కృభిప్రాయః ।

తా|| శ్లేష్మ వాత నాడులకు మందగమనము గలిగి
పైత్యనాడి ప్రచారము స్ఫుటమయ్యెనేని మూడు నాడులకు
గలిగిన కేవల పైత్యమనియు నీ పైత్యనాడి శీఘ్రముగ
పిత్తజ్వరమనియు మందముగ చరించిన అంతర్గత పిత్తజ్వ
రమగుండగును.

అథ విషమసంకలిత నాడినిచారః

శ్లో|| త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడిగతయస్సమాః ।

త్రినాడ్యో మందగతయ స్త్రీనాడిగతయో బహాః ।

బాధ్య! త్రినాడ్యుతి|| ఏకస్మిన్మాత్రే త్రినాడ్యః వాత
నాడ్యః పత్రగతయః కుటిలప్రచారాః అపరస్మిన్మాత్రే త్రినా
సమాః వాతశ్లేష్మ పితృనాడ్యః సమాప్రచారః అన్యః
త్రినాడ్యోవాతశ్లేష్మపితృనాడ్యః మందగతయః గత్యామంద
తదుత్తరమాత్రేత్రినాడిగతయః జవాశ్చభవేయశ్చేత్ రోగః
గత్యాదిక్రమముల్లంఘన పూర్వస్మిన్మాత్రేవత్రగతిః సమ
గతిర్జవగతిర్వాభవతి ఉత్తరమాత్రేతృతయే వక్రజవగతిరా
చతుర్థమాత్రేసమమందా మందసమావాభవేత్ ఏవందూః
త్రయ్యా స్సంకలనే విషమసంకలితనాడి తజ్వరశ్చేతి మంతః

తా|| వాతశ్లేష్మ పితృనాడులు మూడును ఒకమామం
గతి గలవిగను మాత్రాంతరమునందు సమగతిగలవిగను మరియొ
నందు మందగతిగలవిగను తదుత్తరమాత్రేనందు తీవ్రగతి

లేక యామాఁడనాడులు పైని జెప్పబడిన వక్రగత్యాదులను
అతిక్రమించి పూర్వక్షణమునందు వక్రగతి సమగతి మందగతి తీవ్ర
గతి గలవిగను ఉత్తరక్షణమునందును తృతీయక్షణమునందును
వక్రగతి తీవ్రగతి గలవిగను చతుర్థక్షణమునందు సమగతి మందగతి
ములుగ నుండెనేని విషయసంకలితనాడియనియును విషయసంకలిత
జ్వరమనియును నెఱుంగవలయును.

అథ వాతాదినాడిభి ద్వ్యాత్రింశద్దోషప్రాప్తి

నా డీ ల క్షణము

శ్లో॥ ముహుర్లాపగతిః పిత్తో ముహుర్భేదగతిస్తథా ।

ద్వ్యాత్రింశద్దోషా స్సంప్రాప్తా ముహుత్సుకగతిశ్శివః ॥

వ్యా॥ ముహురితి॥ పిత్తః పైత్యనాడిలాపుకగతిః ముహురిత్యత్ర
సర్వత్రవిస్సాగ్రాహ్యముహుత్సుహుః తిత్తిరిగతిసదృశగతిశ్చేత్ పిత్త
పైత్యనాడిపా ముహుత్సుహుః భేదగతిః మందూశస్థితిః మందూశంతనాడి
చలనసదృశగతిర్వా భవేయశ్చేత్ శివః వాతనాడిపా ముహుత్సుహుః
త్సుకగతిశ్చస్యాశ్చేత్ ద్వ్యాత్రింశద్దోషాః జహ్వదోషాది చింతామో
బాహుటాది గ్రంథిప్రతిపాదితదోషా స్సంప్రాప్తాభవేయితిభావః ద్వా
త్రింశద్దోషలక్షణానితు విస్తరభయాన్నలిఖ్యన్తే ద్వ్యాత్రింశదోషశా
యస్త్రయోదశసన్ని పాతజ్వరాశోచ్ఛత్పదనే ఏతత్సర్వం ధాతుసిద్ధ
పణసమైశ్చికిత్సకైః పరిశోధ్యమ్.

తా॥ పిత్తనాడి మాటిమాటికి తిత్తిరిసదృశగతిగలదిగను లే!
సలుమాటు కస్పయొక్క కంతనాడి చలనముతో తుల్యముగ
గమనము గలదిగ నుండినను లేక వాతనాడి మాటిమాటికి చిలుక
మనమునకు సమముగగతి గలిగియుండినను జహ్వదోషాదీ ద్వ్యాత్రిం
ద్దోషములు సంప్రాప్తములగునని యెఱుంగవలయును.

సూతికా వాయునాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ ఓః హుర్జ్వలగతిర్బ్రహ్మ సూహుర్జ్వలగతిశ్శివః ।

ముహుర్జ్వలగతిర్విష్ణుః సూతికా వాయునాడిలక్షణమ్ ॥

హ్య॥ ముహురితి॥ అత్రాపిముహుఃపదేనవీప్సగ్రాహ్యైబ
శ్లేష్మనాడి ముహుర్ముహుః మందగతిస్సాన్యచ్ఛేత్ శివః వాతనా
ముహుర్ముహుఃపవగతిః పత్రగతిశ్చయది పిత్తనాడి ముహుర్ముః
తీవ్రగతిస్సాన్యసాత్ సూతికావాయో స్సూతికానిమిత్తక వా
రుత్పత్తిరితి రసరత్నాకర బాహుటగ్రంథాదిషు ద్రవ్యవ్యమ్ ।

తా॥ శ్లేష్మనాడి మాటిమాటికి మందగతిగలదిగను వాతన
మాటిమాటికిశీఘ్రగతిగలదిగను ఇట్లు పిత్తనాడికినూ శీఘ్రగతిగలి
సూతికావాయువనియు నెరుంగవలయు నీసూతికావాయువు
వాయువువలన జనించునని యెఱుంగందగును.

అథ బాహ్యజ్వరాంతర్గతజ్వర, అస్థిగతజ్వరనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ జపవక్త్రాస్త్రీనాడ్యశ్చ మందప త్రాస్త్రీనాడికాః ।

ఏకశ్లేష్మా వక్త్రగతి ర్జ్వరాంతర్గతిరస్థిగః ।

హ్య॥ జపేతి॥ త్రినాడ్యః వాతశ్లేష్మపిత్తనాడ్య జపవక్త్రాః తీ
కుటిలాశ్చేత్ జ్వరః శరీర బాహుసంతాపకృత్ బాహ్యజ్వర ఇత్య
త్రినాడికా మధ్యప్రకారేణకుటిలగయశ్చేత్ అంతర్గతిః అంతర్గతజ్వర
ఇత్యర్థః వాతపిత్తనాడ్యోః స్వాభావికగత్యోరేవశ్లేష్మ ఏక ఏవ ము
ప్రకారేణవక్త్రగతిశ్చేత్ మధ్యమాంగుళిమధిష్ఠితైవ తామేవేత
తః తాడయశ్చేత్ అస్థి యావచ్ఛరీరాధారకస్పృష్టభాగావస్థితబ్ధుః
చ్ఛబ్ధు విశేషః తద్గచ్ఛతీత్యస్థిగః అస్థిగతజ్వరఇత్యర్థః అంతర్గతిరిత్య
అంతర్గతజ్వరాంతః గచ్ఛతీతి సూక్ష్మాకారేణాస్నతీత్యర్థః అంతర్గ
తిత్య భయత్రాపి అస్థిగతసంజ్ఞా ।

తా॥ వాతశ్లేష్మపిత్తనాడులుమూడూను తీవ్రముగను వక్రము
ను నడిచెనేని బాహ్యజ్వర మనియు నీమూడూనాడులును మందము
ను వక్రములుగను చరించెనేని అంతర్గతజ్వర మనియు వాతపిత్త
నాడులకు స్వాభావికగతి గలిగియుండగ శ్లేష్మనాడియొకటి మాత్రము
మందముగను నడిచెనేని అస్థిగతజ్వర మనియును నెఱుంగందగును.
అస్థిగతజ్వర మనఁగా వెన్నముకను అత్రయించినది.

అసాధ్యనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ అనిలో యాతి పిత్తస్యపిత్తో యాతి కఫాలయమ్ ।

కఫస్య కంఠమాలాయా న భవేత్తస్యజీవనమ్ ।

తా॥ అనిలేశి॥ అనిలః వాతనాడి పిత్తస్య పైత్యనాడ్యాః స్థాన
యితీశేషః యాతిగచ్ఛతి యది పైత్యనాడిచ కఫాలయం శ్లేష్మస్థానం
యాతిప్రాప్నోతియది యస్యపుంసః యా ప్రాప్తి కఫాలయః పిత్తనాడి
కఫస్య శ్లేష్మనాడ్యాః కంఠమాల కంఠమాలావత్ శ్లేష్మనాపృత్య
తిష్ఠంతి భవేత్ తస్య జీవనమసి నభవేత్ సప్థాస్యతి ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్క వాతనాడి పైత్య నాడిస్థానమున కేగి
ననుపిత్తనాడి కఫనాడి స్థానమునకుఁ జనినను ఈపిత్తనాడి కఫనాడిని
కంఠమాలిక తెఱుగున వ్యాపించియుండినను ఆ పురుషుఁడు యము
మందిరమున కేగునని యెఱుంగందగును.

సన్నివాతనాడిలక్షణమ్

శ్లో॥ మందమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులంపా ।

స్థిత్యాస్థిత్యా త్వరితగమనం పంచసూక్ష్మంగదానామ్ ।

ఏవం నాడిత్రివిధగతయో యస్యహస్తే పచే తా ।

దృశ్యస్తేఽమీ జగతి న భవేత్తస్య జీవాభిలాషః ॥

వ్యా! మందమందమితి! మందమందం మందప్రకారం సర్వత్ర ప్రకారే గుణవచనస్యేతి ద్విర్భావం శిథిలశిథిలం నివారణార్థకవత్ శిథిలప్రకార సంచారం వ్యాకులం వ్యాకులంవా సంశయజనకత్వేన స్థిత్యాస్థిత్యా స్వవేగాభావాత్ అదర్శనీయతయాః శుంశుణమవస్థానం త్వరితగమనం ఉత్పత్త్యోత్పత్త్య భావదత్తగతివత్ శీఘ్రగమనం ఏవం యోషా పంచ పంచవస్థాః నాడినాం సంభవేయశ్చేత్ గదానాం రోగాణాం అవస్థాసమితి కేషం తత్సూక్ష్మం సూక్ష్మతయావిభావ్యమి త్యర్థః ఏవంప్రకారేణ అమీ పూర్వోక్తానాడి త్రివిధగతయః త్రిధ నాడి ప్రచారా ఇత్యర్థః తాః యస్య పుంసః మాస్తే పదేవా దృశ్యస్తే తస్య జగతి ఆస్మిన్ లోకే జీవాభిలాషః నభవేత్ ।

తా! వాతశ్లేష్మనాదులగుతులు మందమందముగను వాయు రహితమగు స్థలమునందున్న పాముకలుగము తెఱఁగున శిథిలశిథిలగతి గలవిగను. వ్యాకులవ్యాకులముగను నిలిచినిలిచియు నగిరెగిరినడుచు అత్వగతిచందంబున శీఘ్రగమనము గలవిగనుండిన రోగములస్థితిని సూక్ష్మముగ నెఱుంగదగును ఈరీతిగ నేపుకుషుని యొక్క మాస్తము నందుఁగాని లేక పాదమునందుఁగాని కనుపడునో అపుకుషునికి జీవాభి లాష లేదని యెఱుంగవలయును.

శుభనాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ సువ్యక్తతా నిర్మలత్వం స్వస్థానస్థివీరేవ చ ।
అచంచలమమందత్వం సర్వేషాం శుభలక్షణమ్ ।

వ్యా! సువ్యక్తత్యేతి! సువ్యక్తతా సుష్టుస్ఫుటత్యేన భాసమా నతా నిర్మలత్వం దోషరహిత్యం స్వస్థానస్థితిః! అన్యస్థానమప్రాప్త్యైవ సర్వాసాం సాడినాం స్వస్థానేవృత్తిః! అచంచలమ్యోత్ర భావప్రధాన నిర్దేశః! చాంచల్యాభావః! అమందత్వం మాంద్యాతిశయాభావః! ఏత

త్వత్వం సర్వేషాం రోగాణాం శుభలక్షణం సాధ్యత్వరూపకోశవ
జ్ఞాపకమ్

తా|| రాదులయొక్కగతి స్ఫుటముగను దోషరహితముగను
సానాంతరముదు జెందక యుండుటయును చాచట్యరాహిత్యముగను
మాన్యరహిత్యముగ నుండిన సర్వరోగంబులుసాధ్యంబులని యెఱుంగ
వలయును.

క ద్య

ఇది సాతులూరిపంశపయఃపారాపారరాకాసుభాకరాయమానర్య

శ్రీమద్దోపాలాచార్యసూరేంద్రజేన శ్రీకృష్ణసూరిణా

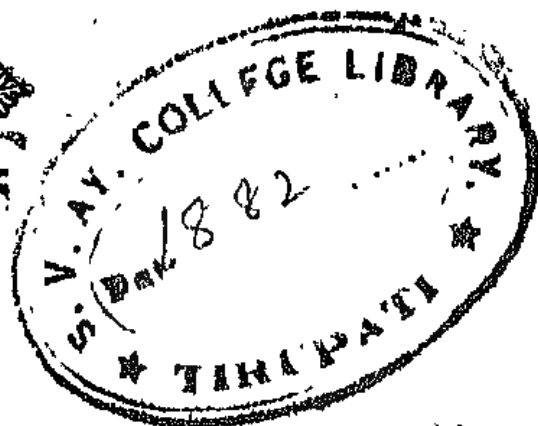
విరచితా నాడినిరూపణాఖ్యాశ్విసీదేవకృత సప్త

వింశతిశ్లోకే వ్యాఖ్యానమాప్తాభూత్

ఇట్లు అశ్విసీదేవతలచే జేయబడిన నాడినక్షత్రమాలయను

నీగంధము శ్రీకృష్ణసూరిచే జేయబడిన నాడినిరూపణం

బను వ్యాఖ్యానసహితముగ ముగిసెను

శ్రీ రస్తు

ఆశ్వినీదేవతాభ్యాం నమః

నా డీ నిర్ణయము

—: * :—

నాడు్యగ్పత్తి ప్రకరణము

శ్లో॥ యేనై యావద్విశారాః ప్రకృతినికృతయోయాశ్చ తేషాంబనిత్ర
యే దేవాశ్చక్షురాదేరథనకలమిదం యత్సమూహైర్విస్మృప్తమ్
యత్సంక్షోభాత్ప్రియా ర్థిః ప్రథిగమిహయతః సాలనాదిస్సృసిద్ధా
సామూలాఖ్యాజనేభ్యోవితరతుసుసుఖ ముక్తయేనశ్చభూయాత్ ।

వ్యా॥ అద్యం తావన్నాడికావిజ్ఞా గాదేవనాతప్రభృతిజనితానా
మామయానాం సాధాసాధ్యసభేదకజ్ఞానం ప్రాప్యతే అతివప తన్నియా
ప్యతి ఇతి ॥

తా॥ వైద్యుడు ప్రథమంబున వాకపితాది వైషమ్యములచే
జనించెడివ్యాధుల సాధ్యాసాధ్యంబులను తత్త్వవ్యాధి భేదంబులను
నెఱుంగుటకు నాడిజ్ఞానమే మూలకారణముగ నుండును అట్టి నాడిగజి
విశేషజ్ఞానము కలిగినేని రోగస్వరూపంబును దెలిసికొని తగిన చికిత్స
జేయదగును కావున ఆనాడుల స్వరూపంబులను దెలియించేసెదను.

శ్లో॥ కందమధ్యే స్థితా నాడి సుఖమేతి ప్రకీర్తితా ।

తిష్ఠంతే పరితస్సర్వాశ్చ శ్రేష్ఠిన్నాడికాస్తతః ॥

తా॥ శరీరమునందలిమూలాధారమధ్యంబున సుఖము యను
నొకనాడి యున్నయది మఱియు పచింపంబోయెడి ఇడాపింగళాది
నాడు లీసుఖమూనాడిని చుట్టుకొని యుండును.

శ్లో॥ సార్థత్రికోట్యో నాడ్యో హి ఘూలాస్సూక్ష్మాశ్చ దేహీనామ్ ।

నాభికన్దనిబద్ధాసా స్తిర్యగూర్ధ్వమధఃస్థితాః ।

తా॥ మనుజుల దేహంబున స్థూలసూక్ష్మంబులగు మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల నాడు లున్నయని, అనాడులు మూలాధారంబు నాశ్రయించి కొన్ని యూర్ధ్వభాగంబునను కొన్ని యధోభాగంబునను మఱికొన్ని తిర్యగ్భాగంబునను వ్యాపించియున్న యని,

శ్లో॥ తిగ్రః కోట్యోర్ధ్వకోటీచ యాని భోమాని మానుషే ।

నాడిముఖాని సర్వాణి, భుర్భువందుం షరంతి చ ।

తా॥ మఱియు పై నాడుల నాశ్రయించి మూడుకోట్ల యేబదిలక్షల రోమాంబు లున్నయని, ఆరోమాంబు లే నాడులకు ముఖంబు అనంబడును, అందుండియే చతుట స్రవించును,

శ్లో॥ నానానాదీప్రసవగం సర్వభూతాన్తరాత్మని ।

ఊర్ధ్వమూలమథశ్శృఖం వాయుమాగ్నేః సర్వగమ్ ।

తా॥ మనుజుల దేహమందు పైని జెప్పిన నాడుల కాధారభూతంబై పరబ్రహ్మభూతమగు నొక సూక్ష్మవాయువు గలదు, అది ప్రాణాదివాతమువుల ద్వారా దేహమంతటకు వ్యాపించుచుండును,

శ్లో॥ ద్విసప్తతిశతాస్రాణి నాడ్యస్సృశ్వాయుకోచరాః ॥

కర్మమాగ్నేః సుషిరా స్త్రిశ్శతం సుషిరాత్త్రిశాః ।

తా॥ ఈపై నాడులలో జెప్పిది రెండువేల నాడులు వాయు సంచార యోగ్యంబులై యుండును, మఱియు, అనాడులు వాయు మార్గద్వారా పునరావృత్తి ప్రావక కర్మరూప చిద్ర విశిష్టంబులై తిర్యగ్గతరంద్రప్రధానభూతంబులుగ నుండును,

శ్లో॥ తర్పయంతి రపైర్దేహం నద్యస్త్రయైరివార్ణవమ్ ।

ద్వాసప్తతినహస్రం తు తాసాం స్థూలాః క్రకీర్తతాః ॥

తా॥ నాడులు నిజజలంబులచే సాగరంబును సముద్ధి గావించుచందంబున పై నాడులు దేహీశివించెడి యన్నపానాదుల రసంబులచే

దేహంబును వృద్ధిని జేయుచున్నవి. అండు వెయ్యిన్ని జెల్బడినాడులు
స్థూలనాడులుగ నున్నయవి.

శ్లో॥ దేహే ధమన్యో ధన్యాస్తాః పంచేంద్రియగుణావహః ।

సాభికందస్థితాస్తాస్తు నాభౌ చక్రే ప్రవేష్టితాః ॥

తా॥ పై నాడులలో శబ్దస్పర్శరూప రసగంధార్థక పంచేంద్రియ
గుణగుణావంబులగు నాడులే మిగుల శ్రేష్ఠంబులుగ నుండును.
అయ్యైదునాడులును మూలాధారంబు నాశ్రయించి నాభిచక్రంబునం
బ్రవేశించి యున్నయవి.

శ్లో॥ తాసాంచ సూక్ష్మసుషిరాణి శతాని సప్త స్వచ్ఛాని యైరస
కృదన్నరసం వహాద్భిః । ఆప్యాయతే వపురిదం హిస్పణామ
మీషామమృశ్శ్చివస్థిరివ సింధుశతైస్సముద్రమ్ ॥

తా॥ పైన జెప్పఁజడిన స్థూలనాడుల నాశ్రయించి నిర్మలమైన
యేడుసూర్ల ప్రధాననాడులు సూక్ష్మభిద్రములతోఁ గూడియుండును.
ఇవి ప్రతిదినము మనుజులు భక్షించెడి యన్నసానాడుల రసమును
వహింపుచు సముద్రము నానావిధ నదులచే నాప్యాయమును బొందు
చందంబున శరీరమును వృద్ధిజేయుచున్నవి.

శ్లో॥ ఆపాదతః ప్రభృతి గాత్రమశేషమాసామామస్తకాదపిచ నాభి
పురఃస్థితేన । ఏతస్మదంగ ఇవ చర్మచయేన బద్ధంకాయం
స్పృణా మిహ సిరాశతసప్తకేన ॥

తా॥ మూలాధారంబు నాశ్రయించి పాదము మొదలు శిరము
పర్యంతము వ్యాపించియుండెడి యేడుసూర్ల నాడులచే మనుష్య
దేహము మృదంగము చర్మముచే గట్టబడియుండు తెఱంగున
బంధింపబడి యున్నది.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా చైవ సుషుమ్నాచ చ సరస్వతీ ।

వాతుణీ చైవ పూషాచ హస్తజిహ్వాయశస్వినీ ॥

అష్టాత్పర్యసహితము

విశ్వోదరి కుహూశ్చైశ్శంఖనీచ పయస్వినీ ।

అలంబుసా చ గాంధారి ముఖ్యాశ్చైశ్చతాశ్చకుర్దశ ॥

తా॥ పైనాడులలో ఇడ పింగళ సుషుమ్న సరస్వతి వాః
పూష హస్తీ జహ్వ యశస్విని విశ్వోదరి కుహూ శంఖని పయసి
అలంబుస గాంధారి అను నీపదునాలుగు నాడులు ముఖ్యంబుల
నుండును.

శ్లో॥ ఇడాచ పింగళా వైవ సుషుమ్నాచ సరస్వతీ ।

గాంధారి హస్తీజహ్వ చ కుహూః పూషా యశస్వినీ॥

చారణాలంబుసా విశ్వా శంఖనీచ పయస్వినీ ।

ఏతాః ప్రాణవహా నాడ్యో జీవకోశే ప్రతిష్ఠితాః ॥

తా॥ నామాంతరములుగల పై పదునాలుగు నాడులును ప్ర
వాహినులై జీవకోశంబునం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నయవి.

శ్లో॥ తత్ర ప్రధానా నాడ్యస్తు ధశ వాయు ప్రవాహికాః ।

తా॥ పై పదునాలుగు నాడులలో పది ప్రాణాదివాయుక
నులై యుండుటవలన నవి మిగుల ప్రధానంబుగ నుండును.

శ్లో॥ ఇడాపింగళయోశ్చైవ సుషుమ్నా చోర్ధ్వగామినీ ।

గాంధారి హస్తీజహ్వ చ ప్రసారగమనే స్థితా ।

అలంబుసాయశస్విన్యో దక్షిణాంగే సమన్వితే ।

కుహూశ్చ శంఖనీ వైవ వామాంగే చావలంబితా ॥

ఏతాసు ధశనాడీషు నానాకార్యప్రసూతితా ॥

తా॥ ఇడ పింగళ సుషుమ్నయను నీమూడూ నాడులు
మునం దూర్ధ్వగామినులై యుండును గాంధారి హస్తీజహ్వ
నాడులు చేతులు మొదలగునవి చాఁచుటకును ముడఁచుటకు
యుక్తంబులై యుండును అలంబుస యశస్విని యను రెండునా
దక్షిణాంగంబునను కుహూ శంఖని యను నాడులు వామాంగంబు

వ్యాపించియుండును. అప్పదినాడులలో మధ్యమంబున నుండెడి పూష యను ప్రసూతికానాడి సమస్తకార్యంబులను జేయుచుండును.

శ్లో॥ ఇదాచ వామనాసాయాం దక్షిణే పింగళా మతా ।

సుషుమ్నా బ్రహ్మరంధ్రేచ గాన్ధారీ వామచక్షుషి ॥

దక్షిణే హస్తీహృదయే పూషా కర్ణరేఖ దక్షిణే ।

వామే యశస్విని జ్ఞేయా ముఖే చాలంబుసా మతా ॥

కుహూశ్చ లింగమాలే స్యాచ్ఛంఖినీ శిరసోవర్తి ।

ఏవం ద్వారం సమాశ్రిత్య తిష్ఠంతి దశనాడికాః ॥

తా॥ వామనాసికయందు ఇడయు, దక్షిణనాసికయందు పింగళ యు, బ్రహ్మరంధ్రంబున సుషుమ్నయు, వామనేత్రంబున గాంధారియు, దక్షిణనేత్రంబున హస్తీహృదయు దక్షిణకర్ణంబున పూషయు, వామకర్ణంబున యశస్వినియు, జహ్వయం దలంబునయు, శిశ్నంబున హువు, శిరంబున కంఠనియ వ్యాపించియుండును.

పదినాడులను ఆశ్రయించి యుండెడి పదివాయువులు

శ్లో॥ ప్రాణోఽచక్సూశ్చ ఉదానో వ్యాన ఏవచ ।

నాగః కూర్మోఽథ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః ॥

ఏతే నాడిషు సర్వాసు చరంతి దశవాయవః ।

ఏతేషు వాయవః పంచ ముఖ్యాః ప్రాణాదయః స్మృతాః ॥

తేషు ముఖ్యతమా వేతౌ ప్రాణాపానౌ సరోత్తమే ।

ప్రాణ ఏవైత యోగ్ముఖ్య స్సర్వప్రాణభృతాం సదా ॥

తా॥ ప్రాణము, అపానము, సమానము, ఉదానము, వ్యానము, నాగము, కూర్మము, కృకరము, దేవదత్తము, ధనంజయము అను నీపది వాయువులు సర్వనాడులయందును సంచరించుచుండును అయిన నిప్పదివాయువులలో ప్రాణాదిపంచవాయువులు ముఖ్యంబులుగను,

అందు ప్రాణాపానంబులు మిగుల ముఖ్యంబుగను నానితో ప్రాణ మత్యంతముఖ్యంబుగను నుండును.

శ్లో॥ శబ్దగ్రహ శ్రుతౌ నాడి రూపగ్రహః చ లోచనే ।
గంధగ్రహః నాసికాయాం రసనాయాం రసావహః ॥
ఏవం త్వయా స్పర్శవహః శబ్దకృద్ధృదయాన్ముఖే ।
మనోబుద్ధ్యాదికం సర్వం హృదయేషు ప్రతిష్ఠితమ్ ॥
పురీతత్యాం మనఃస్థిత్యా నిద్రా సమభిజాయతే ।

తా॥ కర్ణంబులయందు వ్యాపించియుండు నాడులు శబ్దగ్రాహ కంబులుగను, నయనంబులయందుండునవి రూపగ్రాహకంబుగను, నాసికయందుండునవి గంధగ్రాహకములుగను, జిహ్వయందుండు నది రసగ్రాహకముగగ, చర్మమునందుండునది స్పర్శగ్రాహకము గను, హృదయము ముఖము వీటియందుండునవి శబ్దోచ్ఛారణమున కును నుపయుక్తముగ నుండును. మనస్సు బుద్ధి ఇవి హృదయంబున ప్రతిష్ఠింపబడి యుండును. పురీతతియను నాడియందు మనస్సు లీలం బయ్యె నేని అప్పుడు నరునికి నిదురపట్టును.

వాక్యం॥ అన్యాయం నామాన్యపి శాచాయామ్ ।

తా॥ పైని జెప్ప బడిన పదునాలుగు నాడినాడుములును గాక యితర నాడుల నామంబులు “శాచద” యను గ్రంథమునందుఁ జెప్పబడియున్నవి.

శ్లో॥ గాంధారి హస్తజిహ్వఖ్యా సపూషాబంబుసా మతా ।
యశస్విసీ శఖినీ చ కుహూస్సుశ్చస్తనాడయః ॥
వాక్యం॥ తాసాం స్థితీశ్వరూపం యోగార్థవే ॥

తా॥ గాంధారి హస్తజిహ్వ పూష అలంబున యశస్విని శ ఖని కుహూవు అను నామంబులుగల యేడునాడుల స్వరూప బును స్థితియు యోగార్థవదును గ్రంథమునఁ జెప్పబడి యున్నది.

శ్లో॥ ఇదాపృష్టే తు గాంధారి మయూరగళసన్నిభా ।

సవ్యపాదాది నేత్రాంతా గాంధారి పరికీర్తితా ॥

తా॥ గాంధారింజనునాడి మయూరకంఠవర్ణము గలదియై ఇద యను నాడికి పృష్ఠము నాశ్రయించి సవ్యపాదము మొదలు నేత్రాంత మువఱకు వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ ఈ స్తిజహ్వోత్పలప్రేతౌ నాడి తస్యాః పురః స్థితా ।

సవ్యభాగస్య మూర్ధాది పాదాంగుష్ఠాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ ఈ స్తిజహ్వయనునాడి పల్లకలువ వర్ణము గలదియై ఇద యను నాడికి ముందుభాగము నాశ్రయించి సవ్యభాగమున శిరస్సు మొదలు పాదాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ పూషాతు పింగళాపృష్ఠే నీలజమూరిసన్నిభా ।

యామ్యభాగస్య నేత్రాంతా యావత్పాదతలం గతా ॥

తా॥ పూషయను నాడి నల్లనిమేఘచ్ఛాయగలదియై పింగళ యనునాడికి పృష్ఠభాగమునుండి దక్షిణభాగమున పాదాంగుష్ఠము మొదలుకొని నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ అలంబుసారక్తవర్ణా నాడి తస్యాః పురః స్థితా ।

పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య దక్షిణమూర్ధాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ అలంబుసయనునాడి రక్తవర్ణము గలదియై పింగళ యను నాడికిముందుభాగము నాశ్రయించుకొని కుడిపాదాంగుష్ఠము మొదలు నేత్రాంతమువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ యశస్వినీ శ ఖవర్ణా పింగళా పూర్వదేశికా ।

పాదాంగుష్ఠాంతమారభ్య దక్షిణమూర్ధాంతమాశ్రితా ॥

తా॥ యశస్విని యనునాడి శఃఖవర్ణము గలదియై పింగళయను నాడికి పూర్వభాగము నాశ్రయించుకొని దక్షిణభాగమునందు పాదాంగుష్ఠాంతము మొదలు శిరంబువఱకును వ్యాపించియుండును.

శ్లో॥ గాంధార్యాశ్చ సరస్వత్యా మధ్యస్థా శంఖినీ మతా ।

సువర్ణవర్ణా సాదాదికర్ణాంతా సవ్యభాగకే ॥

తా॥ శంఖినీ యనునాడి స్వర్ణవర్ణము గలదియై గాంధారి సరస్వతి యను నాడులకు మధ్యము నాశ్రయింపవలయు మొదలు కర్ణాంతమువరకును ప్యాపించియుండును.

శ్లో॥ కుహూః ప్రోక్తా శ్వేతవర్ణా వాకుణీపూషమధ్యగా ।

సాదాంగుస్తాదిమూర్ధాంతా యామ్యభాగే కహోర్ధతా ॥

తా॥ కుహూ అనునాడి శ్వేతవర్ణము గలదియై వాకుణీ పూష యను నాడుల మధ్యము నాశ్రయించుకొని యామ్యసాదాంగుత్తము మొదలు శిరస్సువరకును ప్యాపించియుండును.

పాశ్య॥ రావశా సరస్వతీ విశోదరీ శంఖినీ ఏతా అపి ప్రధానత్యే నోక్తాః ఉక్తాః చ ॥

తా॥ రావన, సరస్వతి విశోదరీ శంఖినీ యనునాడులును ప్రధానంబులుగఁ జెప్పఁబడియున్నవి.

శ్లో॥ ఘోక్తిమార్గైః సుఖమ్నా సా బ్రహ్మరంధ్రేతి కీర్తితా ।

అవ్యక్తా సాచ నిజ్జేయా సుఖమ్నా వైష్ణవీ స్థితా ॥

తా॥ సుఖమ్న యనునాడి ఘోక్తిమార్గమునం దుండుటచే బ్రహ్మరంధ్రంబని చెప్పఁబడును. అన్నాడి నిజ్జేయతాకమై అది వ్యక్తముగ నుండును.

శ్లో॥ తాసాం తిశ్రః ప్రధానాస్తు తిగృహ్యేతోత్తమా మతా ।

ఇడాచ పింగళా చైవ సుఖమ్నా చ తృతీయా ॥

తా॥ పైనిజెప్పఁబడిన పదినాడులలో ఇడ పింగళ సుఖమ్న యను మూడు నాడులును ప్రధానంబులుగ నున్నయవి. వాటిలో సుఖమ్న యనునాడి ఉత్తమోత్తమముగ నుండును.

శ్లో॥ తత్రైవా వామతో యాతి ద్వితీయా దక్షిణే తథా ।

మధ్యే వాయురథం విద్యాత్రిభిస్తుల్యం గతాగతమ్ ॥

తా॥ ఇడ యనునాడి యెడమపార్శ్వమునందును పింగళయను నాడి కుడిపార్శ్వమునందును సుషుమ్న యనునాడి యీనాడలకు మధ్యంబునను నుండుటయగాక యిమ్మూడూ నాడలయందును తుల్యముగ నుంచరించుడి వాయుమార్గము గలిగియుండును,

ఇడాపింగళానాడిస్వరూపము

శ్లో॥ ఇడాచ శంఖచంద్రాభౌ తస్యా వ్హమే వ్యవస్థితః ।

పింగళాసితరక్తాభౌ దక్షిణం పార్శ్వమాశ్రితా ।

తా॥ ఇడ యనునాడి శంఖమువలెనుచంద్రునివలెను బ్రకాశించుచు సుషుమ్న యనునాడికి వామభాగమునందుండును పింగళయను నాడి నలుపు ఎఱుపుగల మిశ్రవర్ణము గలదియై ప్రకాశించుచు సుషుమ్నానాడికి దక్షిణభాగము నాశ్రయించి యుండును,

శ్లో॥ చంద్రసూర్యో మరుత్తైవ త్రయ స్త్రిగువ్యవస్థితాః ।

తథా రజస్తమగ్నత్వం రాత్ర్యహఃకాల ఏవచ ॥

తా॥ ఇడియనునాడి చంద్రదేవతాకమై రజోగుణ ప్రధానమై యుండుటయగాక రాత్రిరూపఖండకాలయుక్తముగ నుండును పింగళయనునాడి సూర్యదేవతాకమై తమోగుణప్రధానమై యుండుటగాక అహః కాలస్వరూపఖండ కాలయుక్తముగ నుండును సుషుమ్న యనునాడి వాయుదేవతాకమై సత్త్వగుణ ప్రధానమయియుండుటయగాక అఖండకాలముక్తమయి యుండును,

శ్లో॥ ఇడా దోషసుయో ప్రోక్తా పింగళా వహ్నిరూపిణీ ।

వాయోగ్నేయో సుషుమ్నా చ బ్రహ్మద్వారపథానుగా ॥

తా॥ దోషరూపముగు ఇడయను నాడియు తేజోరూపముగు పింగళయను నాడియు వాయుగ్ని రూపముగు సుషుమ్న యనునాడియు బ్రహ్మద్వారము నాశ్రయించుకొని యుండును.

శ్లో॥ పద్మకోశప్రతికాశం సుషిరైశ్చ విభూషితమ్ ।

హృదయం తద్విజానీయా ద్విశ్వస్యాయ తనం హి తత్ ॥

తా॥ తామర మొగ్గవలె అగ్రమునందు రక్తధములు గలిగి
అధోముఖంబయి నాభికూర్థ్వంబుగ నుండెడి హృత్పుండరీకము
బ్రహ్మమునకు నివాసస్థానంబుగ నున్నది.

శ్లో॥ దక్షిణా పింగళా నాడి వహ్నిమండలగోచరా ।

దేవయానమితి జ్ఞేయా పుణ్యకర్మాను సాలినీ ।

తా॥ యజ్ఞాదిపుణ్యకర్మలు చేసినవారిని పింగళ యనునాడి
మూలాధారమునుండి వెడలి హృత్పుండరీక దక్షిణభాగముగ శిరం
బున నుండెడి సహస్రారమను చక్రము నాధారపఱచుకొని వహ్ని
మండలము పఱకు వ్యాపించి అగ్నిరాని మార్గముగ దేవలోకమును
జెందునట్లు చేయును.

శ్లో॥ ఇడా వ వామనిశ్వాసా సోమమండల గోచరా ।

పితృయానమితి జ్ఞేయా వామనాశ్రిత్య తిష్ఠతి ।

తా॥ పితృలోకప్రాప్తి హేతుభూత మగు సత్కర్మములు
చేసినవారిని ఇడయను నాడి మూలాధారమునుండి వెడలి హృత్పుం
దరీక వామభాగముగ శిరంబుననుండెడి సహస్రారచక్రము నాధార
పఱచుకొని చంద్రమండలముపఱకును వ్యాపించి ధూమాదిమార్గ
ముగ పితృలోకమును జెందునట్లుచేయును. ఈ ఇడ పింగళయను
నాడులే ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసముల కాధారభూతంబులై యున్నయవి.

శ్లో॥ గుదస్య పృష్ఠభాగేఽస్మిన్ వీణాదండస్య దేహభృత్ ।

దీర్ఘాశిమూర్ధపర్యంతం బ్రహ్మదణ్డేతి కథ్యతే ।

తా॥ గుదస్థానము మొగలు శిరస్సుపఱకు బ్యాపించి వీణా
దండంబుగనుండెడి యస్థి బ్రహ్మలోకప్రాప్తి హేతుభూతమగు
సుషుమ్నానాడి కాధారమగుటచే బ్రహ్మదండ మనంబడును.

శ్లో॥ తస్మాంతే సుమీరం సూక్ష్మం బ్రహ్మనాడితి సూరిభిః ।

ఇడాపింగళయోగ్యధ్యే సుషుమ్నా సూక్ష్మరూపిణీ ॥

తా॥ బ్రహ్మలోక ప్రాప్తిక హేతుభూతమగు దహరాద్యుపాసన చేసినవారికి సూక్ష్మరూపమగు సుషుమ్న నాడి మూలాధారము నూడి ఇడ పింగళయ మధ్యమగునూడి వెడలి సూక్ష్మరూపమై వీణా దండాకారంబుగ నుండెడి వీపు ఎముక ద్వారమునందుఁ జొచ్చి సహస్రారచక్రమగు బ్రహ్మరంధ్రము మూలముగ సూర్యమండలము వలకు వ్యాపించి బ్రహ్మలోకమును గలంగఁజేయును.

శ్లో॥ సర్వం ప్రతిష్ఠితం తస్మిన్ సర్వగం సర్వతోముఖమ్ ।

తస్మా మధ్యగ తాస్సూర్యస్సమాగ్నిపరమేశ్వరాః ॥

భూతా లోకా దితః క్షేత్రం సముద్రాః పర్యతాశ్శలాః ।

ద్వీపాశ్చ సిమ్నగా వేదాశ్శాస్త్రవిద్యాకులాక్షరాః ॥

స్వరమంత్రపురాణాని గుణాశ్చైతాని సర్వగః ।

బీజజీవాత్మక స్తేషాం క్షేత్రజ్ఞాః సాణవాంయవః ॥

సుషుమ్నాంతర్గతం విశ్వం తస్మిన్ సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ।

తా॥ సర్వప్రపంచాత్మకపరంజ్యోతిః స్వరూపియగు బ్రహ్మమీ సుషుమ్నా నాడియందే నివసించుచుండును. మఱియు నీనాడి నానా మార్గములు గలిగి బహుముఖంబులతో వ్యాపించును. ఈ నాడియే శుద్ధబ్రహ్మమునకు రూపాంతరములుగనుండెడి సూర్యచంద్రాగ్ని పరమేశ్వరులకును, పృథివ్యాది పంచభూతంబులకును, చతుర్దశ భువనంబులకును, ప్రాగాదిదశదిక్కులకును, కాశ్యాదిభర్త క్షేత్రములకును, లవణాది సప్తగుణుద్రములకును, మేర్వాదిపర్వతములకును, రత్నాది శిలలకును, సప్తదీపములకును, గంగాది నదులకును, వేదములకును, మీమాంసాది సకలశాస్త్రములకును, చతుష్పప్తివిద్యలకును, బ్రాహ్మణాది జాతులకును, అకారాదివర్ణములకును, ఉదాత్తాది సర్వములకును,

రజస్తమోఽగ్రములకును బ్రహ్మాదిపురాణములకును శత్రుత్వ
రజస్తమోఽగ్రములకును మహాదాదిచతుర్వింశతి తత్త్వములకును
శత్రునికిని తేత్రజ్ఞునికి ప్రాణాదిపంచవాయువులకును నాగాద్యుప
వాయువులకును సమస్త ప్రపంచమునకును అధారః బుగ నున్నయది.

నాద్యత్వత్తి ప్రకరణము - ముగిసెను

అష్ట భాతువుల స్థాననిర్ణయము

—: * :—

శ్లో॥ (అయ్యర్వేదే) ఆధాన్యత్వం ప్రవక్ష్యామి సంక్షిప్తం సూక్ష్మ
ముత్తమమ్ । అయ్యర్వేదోపదేశేఽస్మిన్నష్టభాతునిగద్య
తే । నాద్యోఽష్టే పాణిపాత్కంతనాసాపాంతం కమాశ్రి
తాః । కరయోః పాదయోర్హృదయాయోః కంఠమూ
లయోః ॥

తా॥ అయ్యర్వేదమునందు సంతేషముగ వచియింపఁబడిన అష్ట
భాతు స్థానంబుల విశదముగ వర్ణించెద అని యెన్ని యనిన
రాస్తద్వయమునందుండు నాడులు 2 పాదద్వయమునందుండునాడులు
2 కంఠమున కుభయపార్శ్వములందుండు నాడులు 2 నాసిక కిరు
ప్రక్కఁబడుండు నాడులు 2 ఇట్లు పైని జెప్పఁబడిన స్థానంబులం
దుండునాడు లెనిమిదివిధంబు లని యెఱుంగవలయును.

నా దీ స్థా న ము లు

శ్లో॥ పాదయోర్హృది కాస్థానం గుభృష్ట్యాంగుళి కాత్రయమ్ ।
కూస్తయోస్తు ప్రకోష్ఠాస్తేమణిబద్ధేఽబ్జుళిత్రయమ్ ।
కంఠమూలేఽబ్జుళిద్వంద్వం నాసామూలేఽబ్జుళాధికమ్ ।
స్థానాన్యేతాని నాదీనాం తేషు ప్రాణో వ్యవస్థితః ॥

తా॥ పాదగతనాడులు గుల్ఫప్రదేశము అవగా చీ మండల క్రిందుగ మూడు అంగుళముల పరిమిత స్థానమునందును హస్తగత నాడులు ప్రకోష్టాంతరమునందలి నుణిట్లునకు క్రిందుగ మూడు అంగుళముల ప్రదేశమునందును కాసామూమునందాశయిందియు డ నాడులు ఏ కాంగుళ పరిమితస్థానమునందును కంతమూమునందుండి నాడులు రెండు అంగుళముల నిడుపుగల స్థానమునందు నుండునుగా నిట్లు నా డీస్థానముల నెఱుగవలయును ఈ యెనిమిది స్థానముల న ప్రాణనాడులు అశ్రయించి యుండును

సిరాదిస్వరూపము

శ్లో॥ పత్రరేఖానితా భిన్నా సూక్ష్మా విపుస్మిరాశిః ।

మృణాళనాళకాయాశ్రోతాంసి సర్వదేహాగాః ।

తా॥ సన్ననరములు అకులయందలి రేఖలుచందంబున మిగుల సూక్ష్మమగుచు శరీర మంతయు వ్యాపించియుండును బోలునరములు తామరనాళముల తెఱఱగున శరీరంబంతయు వ్యాపించి యుండును

నా డీ నిదానము

శ్లో॥ నా డీ మంగుష్ఠమూలాధస్త్వై రక్షేదక్షిణగే కరే ।

జ్ఞానార్థం రోగిణో వైద్యో నిజరక్షిణాపాణినా ।

తా॥ వైద్యుడు రోగిసంబంధమగు రక్షిణ హస్త యొక్క అంగుష్ఠమూలమును అవగా కూర్పరప్రదేశమునకు వెనుక నుండు అంగుళస్థానమును తనకుడిచేతిలో నిదానమును చూడవలయును,

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ సప్తేన రోగధృతి కూర్పరభాగమధ్యం వీడ్వ్యాథ రక్షిణకరాం
గుళికాత్రయేణ । అంగుష్ఠమూలమధి పశ్చిమభాగమధ్యే
నా డీ ప్రభంజనగతిం సరతం పరీక్షేత్ ॥

తా॥ వైద్యుఁడు రోగియొక్క దక్షిణహస్తమును మోచేయి మొరలుకొని తన వామహస్తముచేఁ బక్కగఁగిసికి ఆహస్తముయొక్క అంగుష్ఠ మూలమువందలి లోభాగ మధ్యమును తన దక్షిణాంగుళి త్రయముచే సదావాదగతిని బరీక్షించి రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

మ తా స్త రే

శ్లో॥ ఈషద్విద్యామితకరం వితతాంగుళీకం ।

వాహుః ప్రసార్య రహితం పరిశీడనం ॥

తా॥ హస్తనిదానమును తెలుసుకొనునపుడు రోగియొక్క హస్తమును పిసికి మెటికలు నిఱచి చేయిచాఁపించి అంగుళముల పట్టువదలించి నిదానము నెఱింగి రోగము తెలిసికొనవలయును.

వైద్యునికర్తవ్యము,

శ్లో॥ స్థిగచిత్తః ప్రశాంతాత్మా మనసా చ విశారదః ।

స్మృతేదంబుళిభిర్పాడిం బానీయాద్దక్షిణే క రే ॥

తా॥ నేర్పరియగు వైద్యుఁడు నాడిని చూచునపుడు శ్వస్థ చిత్తుడై ఆత్మను మనస్సును శాస్త్రపఠించి రోగియొక్క దక్షిణ హస్తమును తన వహుఁడువేళ్ళతో పట్టిదోషమును తెలిసికొనవలయును

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ ప్రాతః కృతఃసాచారః కృతాచారపరిగ్రహమ్ ।

సుభాసీనస్సుఖాసీనం జరీతార్థముపాచరేత్ ॥

తా॥ వైద్యుఁడు ప్రాతఃకాలమునందు స్నానగుంధ్యావందనాది ప్రకృత్యముల నొనర్చుకొని పరిశుద్ధుడై సుఖాసీనుండుగు రోగిశయనశేయి తానును సుఖముగఁ గూర్చున్న పాఁడై రోగనిదానంబు నెఱుంగవలయును.

నాడిపరీక్షా కాలము

శ్లో॥ ఈషద్విసమ్రుక్తశకూర్పర వామభాగహస్తే ప్రసారితశదం
గుళిసూధికే చ । అంగుష్ఠమూలపరిపశ్చిమభాగమభ్యే నాడిం
ప్రభాతసమయే ప్రథమం పరీక్షేత్ ॥

తా॥ వైద్యుఁడదయకాలమునందు రోగియొక్క చాఁచినట్టి
హస్తమందుండుమణిట్టునకు వెనుకఁగట్టున నూడినట్టి నాడినిపరీక్షించు
పథమును.

స్త్రీపురుషనాడిలక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీగమూర్ధ్వముఖః కూర్మః పుంసాం పునరథోముఖః ।
అథః కూర్మవ్యతిక్రాంతాత్సర్వత్రైవ వ్యతిక్రమః ।
లక్ష్మణే దక్షిణే పుంసాం యాచ నాడివిచక్షణైః ।
కూర్మభే దేవ వామానాం వామే చైవాపలోక్యతే ॥

తా॥ స్త్రీలకు నాభికూర్మము ఊర్ధ్వముఖంబుగను పురుషులకు
అథోముఖంబుగ నుండుటచే స్త్రీపురుషులకు నాడులు వ్యత్యాసముగ
నుండునుగాన స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడి
హస్తమునందును నాడి పరీక్షింపవలయును.

మ తా స్త రే

శ్లో॥ కరమూలే పాదమూలే నాడి వహతి దృక్యతామ్ ।
నారీణాం వామభాగే చ పుంసాం దక్షే తు శోభయత్ ॥

తా॥ హస్తమూలమునందును పాదమూలమునందును నాడి
సంచరించుచుండును గాన స్త్రీలకువామహస్తమునందును పురుషులకు
దక్షిణహస్తమునందును పరీక్షింపవలయును.

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ ప్రాయస్కుటా శవతి వామకరే వధూనాం పుంసాం చ
ధక్షిణకరే రిదియం పరీక్షామ్ ॥

తా॥ స్త్రీలకు బామహస్తమునందును, పురుషులకు దక్షిణ హస్తమునందును నాడి స్పృష్టముగ నుండును.

మ తా న్త రే

శ్లో॥ బామభాగే స్త్రీయా యోజ్య నాడి పుంసస్తు దక్షిణే ।

ఇతి ప్రోక్తం మయా దేవి సర్వదేహేషు దేహినామ్॥

తా॥ స్త్రీలకు ఎడమహస్తమునందును పురుషులకు కుడి హస్తమునందును నాడిని పడియింపవలయు నని బ్రాహ్మణిలో సకల శ్వకుండు వచించెను.

కేవల స్త్రీనాడి లక్షణము

శ్లో॥ స్త్రీణాం భిషగ్యాచిహస్తే బామపాదే చ యత్నతః ।

తాస్త్రీణ సంప్రదాయేన నిధా స్వానుభవేన వై ।

పరీక్షే దత్నవచ్చాసా వభ్యాసాదేవ జాయతే ॥

తా॥ వైద్యుండు స్త్రీలయొక్క యెడమహస్తము నందును, ఎడమ పాదమునందును తాస్త్ర సంప్రదాయ స్వానుభవములచే పరీక్షింపవలయును. రత్నపరీక్షాజ్ఞానము అభ్యాసమువలనఁ గలిగినట్లు నాడిపరీక్షానముకూడ అభ్యాసమువలననే కలుగును.

నాడిపరీక్షా క్రిమము

శ్లో॥ వారత్రయం పరీక్షేత ధృత్వా ధృత్వా విముంచయేత్ ।

విమృశ్య బహుధా బుభ్యారోగశ్యక్తి వినిర్దిశేత్ ।

తా॥ రోగియొక్క నాడిని పలుమూలు చట్టి విడుచుచు బుద్ధిచే బాగుగ మూల మాంధ్ర పరీక్షించి రోగ మిట్టిదని నిర్దేశింపవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ అంగుళితిరయై శ్చష్టష్టై త్రయోద్వేషత్రయోద్భవైః ।

మందాం మధ్యగతాం తిక్తాం త్రిభిర్దోషైస్తు లక్షయేత్ ॥

తా॥ రోగియొక్క నాడిని వైద్యుడు తనయొక్క మాండ్రే
శ్మచే స్పృశించి వాతము పిత్తము కఫము వీటియొక్క గతులను శ్రమ
ముగ నుండ మధ్యమధ్యమతీక్షణములుగ తెలిసికొనవలయును వాతపిత్త
కఫములే త్రిదోషములు వీటిని వైద్యుడు సూక్ష్మదృష్టిచే నెఱుంగ
వలయును.

పాదగతనాడి లక్షణము

శ్లో॥ జీవితం లాఘవం స్వాస్థ్యం జ్వరస్య చ విమోచనమ్ ।

యస్తు ఘానాన్న ముచ్యేత పాదనాడీ నిదర్శయేత్ ।

తా॥ ఆయువు శరీరలఘుత్వము శరీరస్వస్థత జ్వరవిమోచనము
వీటి నెఱుంగుటకై పాదమునం దుండునాడిని పరీక్షింపవలయును.

హస్తగత నాడిలక్షణము

శ్లో॥ తిర్యగ్యవప్రమాదేన బహుతిచ నిబం పదమ్ ।

ఘాతీకం జవనిర్యాణం హస్తనాడీ గలేచ యా ।

తా॥ ఏమనుజునినాడి హస్తమందుగాని లేక కంఠమందుగాని
తిర్యగ్యవప్రమాణమయినను స్వస్థానమును వదలెనేని ఆమనుజుడు
శరీరమును త్యజించునని యెఱుంగవలయును.

హస్తనాడీ పరీక్ష

శ్లో॥ అజీర్ణం చామదోషం చ జ్వరస్యాగమనం తుభామ్ ।

చాతపిత్తకఫాక దుష్టాక హస్తనాడీ నిదర్శయేత్ ।

తా॥ అజీర్ణము అమదోషము జ్వరాగమనము ఆకలి దుష్ట
వాతము పిత్తము శ్లేష్మము అను వీనిని హస్తనాడివలన తెలిసికొన
వలయును.

కంఠనాడీ పరీక్ష

శ్లో॥ అగంతకజ్వరం తృప్త్యా మామూలం మైథునం క్షమమ్ ।

భయం శోకంచ కోపంచ కంఠనాడీ నిదర్శయేత్ ।

రా॥ ఆగంతకజ్వరము దప్పి ఆయాసము మైథునము బడ
భయము శోకము శోపము అనునివి కంఠమునందుండు నాడి
5 నలుంగవలయును.

నా సా నా డీ ప రీ య

॥ మరణం జీవితం కామం నేత్రరంగం శిరోవ్యథామ్ ।

శ్రావణా ముఖా రోగా నాసానాడీ నిదర్శయేత్ ।

రా॥ నాసికయందలి నాడివలన మరణము జీవితము కామము
రోగము శ్రవణరోగము తలనొప్పి ముఖరోగము వీటిని నలుంగ
యును.

కాలభేదముచే నాడిసంచార క్రమము

॥ సా : శ్లేష్మముయంతా నాడి మధ్యాహ్నా వాపివై త్రి ।

అపరాహ్ణే పాతకీవ పునః పిత్త నివార్తత్యై

రా॥ ప్రాతఃకాలమునందు నాడిశ్లేష్మము క్షయమగును మధ్యా
హ్నమునందు పిత్తయుక్తముగను అపరాహ్ణమున పాతయుక్త
మగు అర్ధరాత్రమునందుమరల పిత్తయుక్తముగను నడుచుచుండును

అజ్ఞాతృ నాడిలక్షణము

॥ సత్యస్మిత్తస్య భుక్తస్య కథా స్మృతావగాహినః ।

క్షుత్తృడా ర్తస్య సుప్తస్య నాడి సమ్యక్ బుధ్యతే ।

రా॥ స్నానము చేసినవానికి భోజనము చేసినవానికి చదువు
కొని వానికి అంతరి దప్పి ఇవి గలవానికి నిదురఁబోవువానికినాడి
ముగ గనుపడదు.

గ్రంథాంతరే

॥ తైలార్థ్యంగేచ సుప్తౌచ కథావై భోజనాంతరే ।

తథా స జ్ఞాయతే నాడి యథా దర్శితా నదీ ।

తా॥ తైలాభ్యంగ మొనర్చుకొనినవానికిని నిద్రించి మేలు
కొనిన వానికిని భోజనము చేసినవానికిని నాడి అతిగంభీరమగు నది
చందంబున దెలియబడదు.

ధమనీనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలభాగే యా ధమనీ జీవసాక్షిణీ ।

తచ్ఛేష్ఠయా సుఖం దుఃఖా జ్ఞేయం కాయస్య వర్ణితైః ॥

తా॥ మనుష్యులయొక్క అంగుష్ఠమూలమునందు, అనగా మణి
కట్టునకు వెరుక మూడంగుళముల ప్రదేశమునందు జీవసాక్షి యని
పేర్కొనబడు ధమనీ యను నాడి గలదు. దానియొక్క సడకచే
శరీరమునందుగల సుఖదుఃఖములను నాడిజ్ఞానులు దెలిసికొనియెదరు.

జీవసాక్షి, నాడీలక్షణము

శ్లో॥ అంగుష్ఠస్య తు మూలే యా సా నాడీ జీవసాక్షిణీ ।

తస్యా గతివశాద్విద్యాత్సుఖం దుఃఖచ్చ రోగిణామ్ ।

తా॥ అంగుష్ఠమూలమునం దుండునట్టి నాడి జీవసాక్షిణీయని
పేర్కొనబడును. దాని గమనాతిశయముచే రోగియొక్క సుఖ
దుఃఖంబులం దెలిసికొనవలయును.

నాడీసర్వాయశబ్దములు

శ్లో॥ స్నాయుర్నాడీ వసా హింస్రా ధమనీ ధామనీ ధరా ।

తంతుకీ జీవిరజ్ఞా చ సిరా సర్వాయపాచకాః ॥

తా॥ స్నాయువు వస హింస్ర ధమనీ ధామనీ ధర తంతుకీ జీవి
రజ్ఞ సిర ఇట్లు నాడులు అొమ్మిదివిధంబులుగ విలసిల్లును.

నాడీ దేవతలు

శ్లో॥ ఖాతనాడీ భవేద్భ్రహ్మ పితృనాడీచ శంకరః ।

శ్లేష్మనాడీ ధవేద్విష్ణు స్త్రీదేవా నాడీదేవతాః ।

తా॥ వాతపిత్తకఫనాడులు క్రమముగ బ్రహ్మ శివ విష్ణువులు
దేవతలుగా నుండును.

వారాదినాడిస్థానములు వాటిగుణములు

శ్లో॥ అగ్రే వాతవహా నాడి మధ్యే వహాతి పిత్తలా ।
అంతే శ్లేష్మవికారేణ నాడి శ్లేషూ బుధైశ్చదా ।
వారాద్వక్రగతిర్నాడి పిత్తాదుత్పత్త్యగామినీ ।
కఫాన్మందగతిర్జ్వరేయూ నన్నిచాతాదతిద్రుతమ్ ॥

తా॥ అగ్రమునందు వాతనాడి వాతము ప్రకోపముగ నుండు
సపుడు వంకరగా నడుచును పిత్తనాడి మధ్యమమందుండి పిత్తప్రకో
పమునందు కప్పవలె నెగిరెగిరి నడుచును కఫనాడి కడపటనుండి కఫ
ప్రకోప మగునపుడు మందముగ నడుచును, నన్నిచాతమునందు పైని
జెప్పిన మూడునాడులును అతిత్వరముగా నడుచును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ ఆజా చ వహాతే వాతో మధ్యే పిత్తం తదైవ చ ।
అస్తే చ వహాతే శ్లేష్మ నాడికాత్రయలక్షణమ్ ॥

తా॥ రోగి మోకట్టునందు తన తర్జనకి స్పృశించడి నాడి వాత
మనియు మధ్యమాంగుళికి స్పృశించడి నాడి పిత్తమనియు అనామి
కాంగుళమునకు స్పృశించడి నాడి శ్లేష్మమనియు నాడిజ్ఞాతులు వచిం
చుదరు.

వారాదినాడిగమనక్రమము

శ్లో॥ వాతే వక్రం తదను చపలా శ్లేష్మరోగే స్థిరా న్యాయ ।
త్సర్పారారా ప్రభవతి తదా వాతపిత్తప్రభావే ।
నాడి హంసీ కఫవవన యోగ్యర్థురా శ్లేష్మసిన్ధే ।
ఛిన్నా నూత్నోపేచ విషమగదే నన్నిచాతే త్వరిత్యౌ ॥

తా॥ వాతరోగమునందు నాడి వక్రముగను పిత్తరోగంబు నందు చపటముగనుక ఘరోగంబునందుస్థిరముగను నుండును. మరియు నాడి వాతపిత్త రోగంబున శర్పము తెలుగునను శ్లేష్మవాతరోగంబున రాజహంసపతెను శ్లేష్మపిత్తరోగమునందు మండూకమువలెను విషమ బ్యరమునందు తునుకలుగను నూత్నముగను నన్ని పాతమునందు అదృశ్యమై యనేక రీతులుగను నడుచును.

మతాస్తరే

శ్లో॥ తృణం పురస్కరం కృత్వా యథా వాతో వహేద్బలీ ।
శేషస్థం తృణమాదాయ పృథివ్యాం వక్రగా యథా ।
తథా మధ్యగతో వాయుః కృత్వా పిత్తం పురస్కరమ్ ।
శ్లేష్మస్థం కఫమాదాయ న ద్వాం వహతి శుర్విదా ॥

వాక్యం । అ ఏవ పిత్తస్య చంచలా గతిర్వాయోరగ్రత్వాత్ ।
కఫస్య మథా గతిర్వాయుశ్చక్షత్వాత్ ।

తా॥ గాలి, వీచునపుడు దాని కెదురుగ నుండు తృణము త్వరితంబుగను వెనుకనుండు తృణము హిసంబుగను నడుచు కైవడి మధ్య మాంగుళియందు స్పృశించు వాతము తర్జని నుండు స్పృశించు పిత్తమును విశేషముగ చలింపఁజేయుటయే గాక అనామికయందుండెడి శ్లేష్మమును సయితము మందముగ చలింపఁజేయును.

గ్రంథాస్తరే

శ్లో॥ పిత్తశ్లేష్మగతిర్నాస్తి వాతస్య గమనే గతిః ।

తస్మాత్త్వగ్రే వహేద్వాయోర్జలం తా వక్రగా యథా ।

తా॥ పిత్తశ్లేష్మనాడులు స్వతఃగ్రహహిత్య బులుగ నుండుటచే వాతనాడి గతి ననుసరించే పిత్తశ్లేష్మమునకు గతి గలిగియుండు గాన, వక్రముగ నడుచు జలగచందంబున నాడుకు అగమునందుండెడి వాతనాడి చలిచెనేని పిత్తశ్లేష్మముకూడ చలింపును.

ఆరోగ్యనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ హంసగా వైవయా నాడీ తదైవ గజగామినీ ।

ముఖం ప్రశస్తంచ భవేత్తస్యారోగ్యం భవేత్సదా ॥

తా॥ నాడీ హంసయొక్క-యు, ఏనుఁగయొక్క-యు నడకగలిగి
ముఖము ప్రశస్నముగ నుండిన అట్టిరోగికి ఆరోగ్యము గలుగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ భూలతా భుజగప్రాయా స్వచ్ఛా స్వాస్థ్యమయీ సిరా ।

సుఖతస్య స్థితా జ్ఞేయా తథా బలవతీ మతా ॥

తా॥ నిరోగియొక్క- నాడి భూతలమునంబడునది సర్పమువలె
సంబుగను బలివ్యముగను నడుచును.

మతాంతరే

శ్లో॥ యో రోగిణః కరం స్పృష్ట్వా స్వకరం తాశయేద్యది ।

రోగాస్తన్య వినశ్య తి పంకః ప్రతూళనాద్యథా ॥

తా॥ రోగియొక్క- నాడిని వైద్యుఁడు చూచి తన హస్తమును
పగురొన్నయెడల, ఆరోగియొక్క- వ్యాధులు నశించును.

పాతనాడీలక్షణము

శ్లో॥ సర్పజలూకాదిగతిం విదన్తి విబుధాః ప్రభంజనే నాడిమ్ ।

తా॥ పాతరోగమునందు నాడి సర్పము జెలగ వీటిగతిచఃదం
న నడుచును.

పిత్తనాడీ లక్షణము

శ్లో॥ పిత్తేచ కాశలాఘ్రకమందూకాదేస్తథా చపలామ్ ॥

తా॥ పిత్తరోగమునందు నాడి కాశి లాఘ్రకము కప్ప వీట్లయొక్క
పంటి గతిగలదిగ నుండును.

క ఫరోగనాడిలక్షణము

శ్లో॥ రాజహంసజీయా రాణాం పారావత శపోతయో॥

గుక్కుటస్య గతిం ధత్తే ధమనీ కఫసంగినీ ।

పితృవ్యక్తా మధ్యమాయాం తృతీయాంగుళికా కఫే ।

పాతేఽధికే భవేన్నాడీ ప్రవ్యక్తా తర్జనీరతే ।

తా॥ శ్లేష్మరోగమునందు నాడి రాజహంసము నెమలి పాప
రము గువ్వ కోడి వీటియొక్క గమనము గలిగియు చును. మరియు
పితృనాడి నడిమివ్రేలి క్రిందను శ్లేష్మనాడి అనామికక్రిందను పాతనాడి
తర్జనీవ్రేలిక్రిందను నడుచును.

పాతపితృనాడి లక్షణము

శ్లో॥ ముహుర్గుగతిం నాడీ ముహుర్భేకగతిం తథా ।

తర్జనీమధ్యమా మధ్యే పాతపితృేఽధికే స్ఫుటా ।

వక్రముత్పత్త్య చలతి ధమనీ పాతపితృతః ।

తా॥ పాతపితృప్రకోపమునందు నాడి తర్జనీమధ్యమాంగుళము
మధ్యమునందు మాటిమాటికి సుర్పము కప్పవీటియొక్క పడకతో
తొవ్వై వక్రముగ ఎగిరెగిరి నడుచుచుండును.

పాతశ్లేష్మనాడిలక్షణము

శ్లో॥ సుర్పహంసగతిం తద్వద్వాతశ్లేష్మవతీం వదేత్ ।

అనామికాయాం తర్జన్యాం వ్యక్తా పాతకఫే భవేత్ ।

వహీర్వక్రంచ మందంచ పాతశ్లేష్మాధికత్వతః ।

తా॥ అనామికాయందును తర్జనీయందును స్ఫుటముగా కని
పడుచు సుర్ప హంస గతులుగలిగి మందముగను వక్రముగను నడుచు
నట్టి నాడి పాతశ్లేష్మ నాడియని చెప్పవలయును.

[గంధాంతరే

శ్లో॥ భుజగాదిగతిస్తస్యా రాజహంసగతిస్తథా ।

బాలశైష్వర్యయోద్యుతాం భావస్తే తద్విదో బహుః ।

రా॥ బాలశైష్వర్యనాడి సర్వము హంస వీటిగతితో తుల్యగతి గలదిగ నుండును.

పితృశైష్వర్యనాడి అక్షణము

శ్లో॥ హరిహ, సగతిం ధత్తే పితృశైష్వర్యనితా ధరా ।

మధ్యమానామికామధ్యే స్ఫుటా పితృక ఛేదధికే ।

ఊర్జ్వత్య మందం చలతి నాడి పితృక ఛేదధికే ।

రా॥ నాడి కస్ప హంస వీటిగతితో తుల్యగతిగలిగి మధ్యమా నామికలయొక్క- మధ్యమందు సంచరించును ఎగిరెగిరి మందముగా నడిచిన పితృశైష్వర్యనాడి యని తెలియవలయును.

[గంధాంతరే

శ్లో॥ మండుకాదిగతిం నాడిం మయూరాదిగతిం ధరామ్ ।

పితృశైష్వర్యముద్యుతాం ప్రవదన్తి మనీషిణః ।

సూక్ష్మా శీతా స్థితా నాడి పితృశైష్వర్యసముదృహ ॥

రా॥ నాడి మండుకము నెమలి యని మొదలగుబాటిగతి తెలుంగున సంచరించుటయే కాక సూక్ష్మంబుగను శీతలంబుగను నుండు నది పితృశైష్వర్యనాడి యని తెలుంగవలయును

సన్నిపాత నాడీకణము

శ్లో॥ కాన్తకట్టో యథా కాన్తం కట్టతే చాతివేగతః ।

స్థితాస్థితా తథా నాడి సన్నిపాతే భవేద్భ్రవమ్ ।

అంగుళిత్రియేషి స్యాత్ప్రవృత్తా సన్నిపాతతః ।

తా॥ వృక్షమును తొలుచునట్టి పిట్ట అసంగ అకుశుకిపిట్ట
వృక్షమును అతివేగముగా నిలిచి నిలిచి యెల్లు కొట్టునో అదేరితిగ
నిలిచి నిలిచి మూడువేళ్ళక్రింద నడుచుచు స్ఫుటముగ నుండునది
నన్నిపాతనాడి యని యెఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ లావతిత్తిరి వర్షామనం నన్నిపాతతః ।

ః కాచిన్మంతగా నాడి క కాచిచ్చీఘ్రగా భవేత్ ।

త్రిదోషప్రభవే రోగే విజ్ఞేయాచ భిషగ్వరైః ।

తా॥ త్రిదోషమిళితంబగునాడి లావుపిట్ట తిత్తిరిపక్షి మీన
వల్లంకిపిట్ట వీటివలె నడుచుటయే కాక ఒకనమయంబున మందగతి
గను చుటయొక నమయంబున కీ ఘ్రుగతిగను నడుచునది నన్నిపాత
మని యెఱుంగవలయును.

అసాధ్య నాడిలక్షణము

శ్లో॥ మందమందం శిథిలశిథిలం వ్యాకులం వ్యాకులం వా ।

స్థిత్యా స్థిత్యా పహతి ధనుసీ యాతి సూక్ష్మాచ సూక్ష్మా ।

నిత్యం స్పృశేత్సురది పునరవ్యంగుళీ సంస్పృశేద్వా ।

భావై రేవం బహువిధతైః సన్నిపాతాదసాధ్యా ॥

తా॥ నాడి మందముగను విక్కిలి శిథిలముగను అతిచంచల
ముగను నిలిచి నిలిచియును దృక్పాదృశ్యముగను నుండినయెడల
నది నన్నిపాతరోగమనియు అసాధ్యమనియును ఎఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ యాత్యుచ్చా స్థిరాత్యంతా యా చేయం మాంసవాహినీ ।

యాచ సూక్ష్మాచ వక్రతా త మసాధ్యాం నిదుర్బధాః ।

తా॥ నాడి అతివేగంబుగ నెగురుచును విగుల స్థిరంబుగను
మాంససంచారిగను అతిసూక్ష్మంబుగను అతివంకరగను నుండెనేని
అది యసాధ్యంబని యెఱుంగవలయును.

మతాస్త్రలే

శ్లో॥ స్పందతే చైకమానస త్రింశద్వారం యథా ధరా ।

స్వస్థానస తదా మానస రోగీ జీవతి సావ్యధా ।

స్థిత్యాస్థిత్యా చహతి యా సా శ్లేయా ప్రాణఘాతినీ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి ఏకగతిగ ముప్పదిత్రుటికాములు వడిచిన అరోగి జీవించును లేక నాడి నిలిచి నిలిచి అదేరీతిగ వడిచిన యెడల అట్టిరోగి మరణించును.

గ్రంథాస్త్రలే

శ్లో॥ మహదాహేపి శీతత్వం శీతత్వే తాపితా సిరా ।

నానావిధా గతిర్యస్య తస్య మృత్యుర్న సంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునికి అత్యుష్ణంబుగ నుండుకాబంబున అతిశీతంబు గను అతిశీతంబుగ నుండుకాబంబున అతి శాపంబుగను నానావిధ గతులు గలదిగ నాడి సుచరించనేని అట్టివాఁడు మృత్యుడగును.

మతాస్త్రలే

శ్లో॥ పూర్వో పిత్తగణి ప్రథంబనగతిం శ్లేష్మాణమాభిభ్రతీం ।

స్వస్థానాద్భ్రతుణాం ముహుర్విదధతీం చక్రాదిరూఢేవ యా ।

బీజుత్వం దధతీ కదాచిదపిహ సూక్ష్మత్వమాతస్వతీ ।

నో సాధ్యాం ధమసీ వదంతి మునయో నాడీగతిజ్ఞానినః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మందగతిని పొంది నడుచుచునుధ్య మాంగులియందు వాతశ్లేష్మములయొక్క గతులను పొంది మాటి మాటికి అనేకవిధములుగ చక్రముమీఁదఁ గూర్చున్నవాఁడట్లు తిరుగుకో అట్లు స్వస్థానమును విడిచి అంతలోనే శయనగరమును పొంది యొకప్పుడు సూక్ష్మత్వమును పొందిన అట్టిరోగి బ్రతుకఁడని నాడి జ్ఞానులగు మునులు వచించిరి.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ త్రిదోషే స్పందతే నాడి మృత్యుకారేచ నిశ్చలా ।

జ్ఞేయా సర్వవికారేషు వైద్యః కుశలకర్మభిః॥

తా॥ త్రిదోషనాడి సర్వదా సంఘరించుచు మృత్యుకాల మాసన్నంబైన కాలంబున నిశ్చలంబుగ నుండును, ఇట్టి భేదరబులును సర్వసన్ని సాతంబులయందును నెఱుంగవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ తస్య మృత్యుం విజానీయాద్యస్యేదం నాడిలక్షణమ్ ॥

తా॥ ఈపైని జెప్పబడిన నాడి ఏమనుజునికిఁ గలిగియుండునో ఆ మనుజుఁడు యమపురంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ కంపతే స్పందతేఽత్యంత పునస్సన్నికతి చాంగుళీ ।

తానుసాధ్యాం విజానీయాన్నాడిం దూరేణ వర్జయేత్ ॥

తా॥ నాడియొక్కప్పుడు మిక్కిలి వణఁచుచును ఒక్కప్పుడు కొద్దిగా కదలుచును అంతలోనే కనుపడకయు, మరల కనుపడుచును ఉండిన యెడల వైద్యుఁడు అట్టిరోగ మసాధ్యమని యెంచి దూరముగ వదలు కొనవలయును.

మతాంతరే

శ్లో॥ అతిసూక్ష్మాతినేగాచ శీతలాచ భవేద్యది ।

తదా వైద్యో విజానీయాత్స రోగీ త్యాయుషః క్షయః ।

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి అతిసూక్ష్మముగను అతివేగముగను శీతలముగను నడిచిన అట్టిరోగి క్షీణాయుష్యయు గలవాడని యెఱుంగవలయును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ విద్యుద్వద్రోగిణో నాడి దృశ్యతే సచ దృశ్యతే ।

అకాలవిద్యుత్పాతేన స గగ్గేద్యమసాదనమ్ ।

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి మెఱుపువలె కనుపడి కనుపడక యుండినను అకాలమునందలి మెఱుపువలె నుడువనో అట్టిరోగి యముని సదవంబున కేగును.

మ తాంతరే

శ్లో॥ తిర్యగుష్టా చ యా నాడి సర్పగా వేగవత్తరా ।

కఫపూరితకంఠస్య జీవితం సత్య దుర్లభమ్ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి పెచ్చుపై మౌనముగా నడుచుచు సర్ప గతిగలిగి నిక్కిలి వేగముగ నడుచుచు కంఠమునందు కఫము పూరించి యుండినయెడల అట్టిరోగి యమమండిరంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ దృశ్యతే చరణే నాడి కరేనై బాధదృశ్యతే ।

ముఖ వికాసితం యస్య తం దూరం పరివర్తయేత్ ।

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడి సాదవంబునందు కనుపడుచును శూన్యమునందు కనుపడక ముఖము విలాసముగ నుండినయెడల అట్టిరోగి యమ పురంబున కేగునని యెఱింగిపై ద్యుండువానిని విడువవలయును.

మ తాంతరే

శ్లో॥ వాతపిత్తకఫాశ్చాపి త్రయో యస్యాం సమాశ్రితాః ।

కృచ్ఛ్రసాధ్యా మసాధ్యాంపా ప్రాహుర్వైద్యవిశాదభాః ॥

తా॥ ఏరోగియొక్కనాడిని వాత పిత్త కఫములు ఆశ్రయించి యుండిన ఆరోగియొక్కరోగ మసాధ్య మనియు లేక కష్టసాధ్య మని యును వైద్యవేత్తలు వచించిరి.

మాసాంగమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ భూలతా భుజగా తారా నాడి జేహాస్య సంక్రమాత్ ।

విశిష్టే క్షీణకాలం యాతి మాసాంతే మరణం ధ్రువమ్ ॥

తా॥ నాడి గర్భాకారముగ జేహామంతయు వ్యాపించి శిథిలముగ జీర్ణముగను నుండిన పట్టివాఁడు మాసాంత్యమునందు మృత్యుదగును.

అర్థమాసమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ జేహే శైత్యం ముఖే శ్వాసో నాడి తీక్ష్ణా విదాహినీ ।

మాసార్థం జీవితం తస్య నాడినిష్ఠాత్మకాపిరిమ్ ।

తా॥ ఏరోగియొక్క జేహామందు శైత్యము దుఃఖమునంద విశేషముగ శ్వాస ఇవి గలిగి నాడి తీక్ష్ణజాగ్రతు మిగుల దాహయుక్తముగ నడిచెనేని అట్టిరోగి మాసార్థము జీవించునని నాడిజ్ఞానము వచించిరి.

సప్తదివమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడి పహే త్తీక్ష్ణా కణాచిచ్ఛితలా నహేత్ ।

ఆయాతి పిచ్ఛిణః స్వేద స్సప్తరాత్రీం న జీవతి ।

తా॥ పాతనాడి మిక్కిలి తీవ్రగతి గలిగియుండినను ఒకస్పృహ శీతలముగ నుండిన శరీరమునకు బంకగా చెనుటపట్టినను అట్టిరోగి యేడు దినంబులలో మృతి నొందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ యదాద్యచ్ఛతి వేగేన శాంతతాం లభతే యతాత్ ।

సప్తాహా స్థిరణం తస్య యద్యజ్జే శోభపర్జితః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి స్వస్థావమును వదలి యణకాలము తీవ్రంబుగను యణకాలము శాంతంబుగను పడుచుచు శరీరము శోభపర్జితముగ నుండినను అట్టి మనుజుఁ డేడుదినంబులకు మృతిజెందును

ఐదవదినమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ పాదాబ్జుళిగతా నాడి మస్తమస్తా యదా భవేత్ ।

పంచభిర్ద్రివస్తైస్త్య మృత్యుర్భవతి నాస్యథా ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క పాదాబ్జులను చూచి జెందియుండు నాడి మస్తమస్తముగ నడుచునో అట్టిమనుజుడై దుదినంబులలో వైవస్వత గ్రంథున కేగెను.

చతుర్థదినమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ పాదాంగుళిగతా నాడి శోష్ణా వేగవరీ వేధత్ ।

చతుర్భిర్ద్రివస్తైస్త్య మృత్యురేవ ససంశయః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి పాదాంగుళిగతంబై కిందిదుష్టము గొఱుడి యశివేగంబుగ నడుచుచుండెడిచో అట్టిమనుజుడస్తరాత్మి యును జెందును.

మ తాస్త్రే

శ్లో॥ నిరీక్ష్య కక్షితే పాదే నాడిమేహం విశేషరః ।

ముఖం నాడిం పహేన్నిత్యం తదా దినచతుష్టయమ్ ॥

తా॥ ఏమనుజునికి కుడిపాదంబుననొక నాడి యతిత్రవంబుగ కుచుచుండుటయేగాక ముఖంబున నయిత మొక నాడినడుచుచుండె ని అట్టి మనుజుడు నాలవ దినసంబున మృతుండగును.

త్రిరాత్రభృత్యునాడిలక్షణము

శ్లో॥ ముఖే నాడి యదా నాస్తి విధ్యే శైశ్వం బహిష్కరణః ।

యదా ముఖం పహేన్నాడి త్రిరాత్రం నైవ జీతి ॥

తా॥ ముఖనాడి కదలక లోపల చల్లగనుండి పై నాడి యుండందముగ నడచిన నట్టిచోగి మూడూదినంబులలో మృతినై జెందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ హిమవద్విషదా నాడి జ్వరదాహేన తాపినామ్ ।

త్రిదోషస్పర్శా భజతాం తదా మృత్యుర్దినత్రయాత్ ।

తా॥ ఏమతజానికి అత్యంత క్రూరంబలు జ్వరము గలిగి యుండి నపుడు నాడి మంచువలె శీతలముగ నుండుటయేగాక త్రిదోష స్పర్శ సంబంధము గలిగియుండునట్టి మనుజుఁడు మూఁడుదినసంబులలో మృత్యువు పాలగును.

మ తాంతరే

శ్లో॥ పాదాంగుళగత్మా నాడి చంచలా యది గచ్ఛతి ।

త్రిభిశ్చ దివనైస్తప్య మృతురేవ నసంశయః ।

తా॥ ఏమనుజానికి పాదాంగుష్ఠతం జగునాడి మిగుల చలనఁ బుగఁబడుచుండునో అట్టి నతుఁడు మూఁడుదినసంబులలో సూర్యనంద దుని పురంబున కేగును.

ద్వితీయదినసమృత్యునాడిలక్షణము

శ్లో॥ శీఘ్రా నాడి మలోపేతా శీతలా వాథ దృశ్యతే ।

ద్వితీయే దినసే మృత్యుర్నాడినిజ్ఞాత్పథాపిరిమ్ ।

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి మలోపేతముగను శీఘ్రగతిగలి, యును శీతలముగను గనుపడినయెడల అట్టిరోగి రెండవదినంబు యుజునాగ్రజానిరదనంబున కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ స్థిరా నాడి భవేద్యస్య విద్యుద్వృత్తిరివేక్షతే ।

ద్వితైకం జీవితం తస్య ద్వితీయే మృత్యురేవచ ॥

తా॥ ఏరోగియొక్క నాడి చాలకాలము స్థిరముగ నుండి మోఱక వలె తథుక్కు మని కనుపడి కనుపడక యుండునో అట్టిమనుజుఁ డొ దినము జీవించి రెండవ దినంబున దండధతుని చంతఁజేతును.

ఆ న్య చ్చ

శ్లో॥ కీర్తనానాడీ మహాచేతా మధ్యాహ్నోఽగ్నిసమో జ్వరః ।

దినైకం జీవితం తస్య ద్వితీయోఽహ్ని మ్రియేత సః ।

తా॥ ఏరోగియొక్క త్రిదోషనాడి మలయుక్తమై శీఘ్రముగ
హుచుచు మధ్యాహ్న కాలముందు ఆగ్ని తుల్యమగు జ్వరము వచ్చిన
మిథల అట్టిరోగి ముఖుడినయున మూర్ఛిండునందనుని గృహంబున
కేగును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ ఫిత్వా నాడీ ముఖే యస్య యద్యజ్ఞోతిరివేక్షతే ।

దినైకం జీవితం తస్య ద్వితీయో మరణం భ్రువమ్ ।

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి ముఖంబున నిలిచి కలిచి వర్ష
మకువునకు మెరిపుమెరిచును తేజంగున మిగుల తీవ్రగతిగలిగి
మండనేని అట్టివాఁడొకదినంబు జీవించి ముఖుడినంబున దైవస్వ
రాలయంబున కేగును.

ద్వాదశయామమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ గతిం భ్రమరక స్థానా వచ్ఛేదకదినేన తు ।

స్కంధేచ స్పందతో నిత్యం పువర్గచ్ఛతి చాంగుళౌ ॥

మధ్యే ద్వాదశయామానా మృత్యురేవ కలంకయః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క నాడి తుమ్మెదవలె యుమ్ముమని పరు
హుచును భుజములయందు చలించుచును అంగుళములయందు చలిం
కయుండునో అట్టిమనుజుఁడు పరిణమిండుయామములలోపల శ్యామలా
తిపురంబున కేగును.

దివా నృమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ మరణే దమతు కాకానా భద్రేణోదినేన చ ॥

తా॥ దినాంతమునందు మరణము గలిగెడు మనుజునికి నాడి
డచురుకమునలె నుండును.

అటవయామమృత్యు నాడిలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే శ్శాసమా నాడి యది తిష్ఠతి నిశ్చితా ।

వద్భిస్తు ప్రకూరై స్తస్య మృత్యుర్జేయా విచక్షణైః ॥

తా॥ ఏమనుజునియొక్క అంగుష్ఠమాలమం దుండు నాడు
లన్నియు మధ్యమాంగుళియందు శ్శాసమంబుగ నుండుటచేత కాక
నిశ్చలంబుగ నుండునో అట్టిమనుజుఁ డాటవయామంబులలో మృత్యుఁ
డగును.

సార్థయామమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ ద్వ్యంగుళా బాహ్యతో న డీ మధ్యే శ్శాసమీర్యథా ।

సార్థప్రకూరకాన్మృత్యుర్జాఘతే నాత్రి సంశయః ॥

తా॥ ఏపురుషునియొక్కనాడి తర్జనీమధ్య మాంగుళములను
వదలి అనామికయుదుమాత్రము సంచరించుచు గాని, కింద శ్శా
సంబుగ స్పృశింపుచు డెసినో అట్టివాఁ డొకటిన్నన యామములో
మృత్యువు పొందును.

అర్థయామమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ చలా చలితవేగాచ నాసి కాధారసంయుతా ।

శీతలా దృశ్యతే యాచ మామమధ్యేచ మృత్యువా ।

తా॥ ఏవోనియొక్కనాడి మాఝులయొక్క శ్వాసోచ్ఛ్వాస
ముల ఆధారముతోఁ గూడినదై చలించుచు చంచలముగను శీతల
ముగ నుండుడెనేని అట్టివోని ఒకయామము లోపల మరణమును
జెందును.

గ్రంథాంతరే

శ్లో॥ అంగుష్ఠమూలతో గాహేయ ద్వ్యంగులే యది నాడికా ।

ప్రహారాద్ధాదృహిర్మృత్యుం జానీయాచ్చ విచక్షణః ।

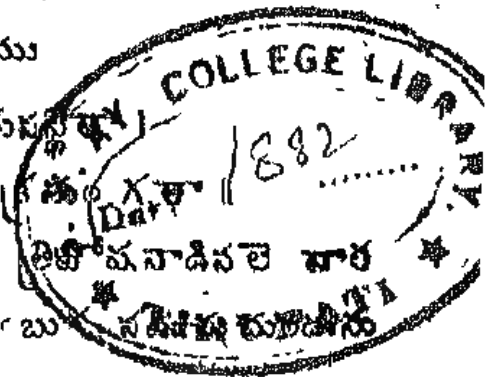
తా॥ అంగుష్ఠమూలమునం దుండునాడు లాస్థావంబును వదలి
డంగుళములను క్రిందుగా మధ్యమానామికలయందు నడుచుచుండె
రి అట్టివాఁడర్థయామముగోపల చిదిమరాట్టరసంబున కేగును.

భూతజ్వరనాడి లక్షణము

శ్లో॥ తథా భూతాభిషంగే హి త్రిదోషవదుష్టభూతాః ।

సమాంగా వహతే నాడి తథా సచ క్షయం గుణా ॥ ౬౪౨ ॥

తా॥ భూతాభిషంగము గలవానినాడి త్రిదోషనాడినలె వార
త్త శ్లేష్మంబులు శంకలితమయి సుశూకారమున నడిచుచుండును.

రోగరహితాపమృత్యునాడి లక్షణము

శ్లో॥ అపమృత్యుర్న రోగాచ్చ నాడి తత్సన్నిపాతపత్ ।

తా॥ రోగరహితుఁడై అపమృత్యువును గాంచెడివానినాడి
న్నిపాతనాడినలె నుండును.

దుష్టపిత్తనాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ సోక్తం తాగిక ఫం దుష్టం పిత్తం వహతి దారుణమ్ ।

పిత్తస్థానం విజానీయా ద్యేవజం తస్య కారయేత్ ।

తా॥ ఏమనుటచికి వాతశ్లేష్మనాడులు మిగులు అల్పంబుగను
పిత్తనాడి అతిదారుణంబుగను నడుచుచుండెనేని అది దుష్టపిత్తమని
యెఱింగి వైద్యుడ చికిత్స జేయవలయును.

శబోష నిర్దోషనాడి లక్షణమ్

శ్లో॥ నాడి యథా కాళగతిస్త్రయాగాం ప్రకోపశాస్తాదిభిరేవ

భూయః । వాతాదిదోషేచ షవేత్ప్రకోపా స్థూలౌల్పగా

పాతనిష్ఠితే స్యాత్ ॥

తా! నాడి నదాపాతపి త్తశ్లేష్మయుత క్తంబుగ నుండును, మః
యునది పాతావి రోగంబులయందు ప్రకోపంబుగను నీరోగంబు
శాంతత్యమును బొంది యథారీతిగను వాతాదిదోషంబున రోగయు!
మయిప్రకోపంబుగను పాశాది బద్ధంబున స్థూలంబుగను అల్పంబుగన
నడుచుచుండును,

బ్యరదాహ సన్నిపాత నాడిలక్షణము

శ్లో! ప్లవప్రబలతాం యాలి బ్యరదాహాభిభూతయే ।

సాన్నిపాతికరూపేణ భవన్తి శర్వవేదనాః ।

తా! నాడి సన్నిపాతతుల్యముగ మిగుల తాపయుక్త బ్యరమ
గలరోగికి మిక్కిలి చెరుట వడియుచు నడుచుచుండుటయేకాక పై న
దాహరింపఁబడు చిహ్నములుగల బ్యరము దాహము ఇవి సన్నిపాత
బున జనించెనేని యనేక వేదనలం గలుగజేయును,

బ్యరప్రకోపనాడి లక్షణము

శ్లో! బ్యర ప్రకోపే ధమనీ సోష్ణా వేగవతీ భవేత్ ॥

తా! నాడి బ్యరప్రకోపమునందు ఉష్ణముగను బతివేగముగన
నడుచుచుండును,

మలాజ్ఞేష్లేష్మదోష నాడిలక్షణము

శ్లో! మలాజ్ఞేష్లేవ నితరాం స్పృష్టనం పరికీర్తితమ్ ।

స డీ భక్తుసమా మున్దా శీతలా శ్లేష్మదోభజా ।

తా! నాడి మలాధిక్యము అచిర్జను వీనియందు మున్దముగ
చలించుచుండును, మఱియు నాడి శ్లేష్మాధిక్యంబున శీతలముగన
తంతుసదృశంబుగను మందముగ నుండును,

వాతపిత్తము శ్లేష్మపాతములనాడిలక్షణము

శ్లో! చంచలా తరలా స్థూలా కఠినా వాతపిత్తజా ।

ఈషచ్ఛ దృశ్యతే తూష్ణా మున్దా సోష్ణేష్మపాశజా ।

తా॥ పాతపితృరోగంబున పంచలముగను ప్రకాశముగను
లముగను కఠినముగను నడుచుచుండును, మఱియు శ్లేష్మవాద
గంబున నాడి కించిదుష్టముగను మందముగను నడుచుచుండును,

అల్పశ్లేష్మము ప్రబలపాతము ఉష్ణపాతము,
వీటి నాడిలక్షణము

శ్లో॥ నిరంతరం ఖరం రూక్షం ముష్టశ్లేష్మాతిపాతలా ।

రూక్షవాతా భవేత్తస్య నాడి స్యాత్పిండసన్నిభా ॥

తా॥ నాడి అల్పశ్లేష్మరోగమునందును ప్రబల పాతరోగము
నందును నిరంతరము, తీక్షణముగను ఉష్ణముగను నడుచుచుండును,
మఱియు నాడి ఉష్ణపాతమునందు పిండమువలె నడుచుచుండును,

సహజపాతము తీవ్రపాతము వీనియొక్క లక్షణము

శ్లో॥ సామ్యా శూన్యాస్థిరా నాడి సహజపాతబా ।

ఘోరాచ కఠినా శీఘ్రా స్పందతే తీవ్రమాతుతే ।

తా॥ ఏమనుజానికి సామ్యంబుగను శూన్యముగను స్థిరముగను
మందముగను ఘోరముగను శీఘ్రముగను నాడి నడిచినది అది తీవ్ర
పాతంబని యెఱుంగవలయును.

దుష్టరక్తనాడిలక్షణము

శ్లో॥ మధ్యే కరే మహేన్నాడి యది సప్తర్షితాఘ్రవమ్ ।

తదా నూనం మనుష్యాణాం కుఢిరాఘ్రితా మలాః ।

తా॥ దుష్టరక్తము శరీమందు వృద్ధిపొందెనేని యారక్తము
వచ్యమానాశయమునండలి మలంబుతో జేరి సంతాపయుక్తమయి
మధ్యహస్తంబున చలింపుచుండును.

భూతబ్బర ఏకాహికబ్బర విషమబ్బర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ భూతబ్బరే సకలపాపివేగా నావన్తి నద్యోహి యథాభిగామా
ఏకాహికేన క్వచన ప్రకూరే శ్మణాంతగామీ విషమబ్బరేణ

తా॥ భూతబ్బరమునందలినాడి సముద్రగామిను అగునదులఁ
దంబున నతివేగంబుగను నుడియు ఏకాహికబ్బరము విషమబ్బరఁ
వీనియందు నాడి కొంతకాలం బతివేగంబుగను నిలిచి నిలిచియ
బరుచుండును

ద్వాపీక త్రాపీక చాతుర్థికబ్బర నాడీలక్షణము

శ్లో॥ ద్వితీయకే పాథ తృతీయతుల్య

యోగచ్ఛన్తి తప్తప్రమివ శ్రమేణ ॥

తా॥ నాడి ద్వాపీకము త్రాపీకము చాతుర్థికము వీ
యందు మిగుల ఉష్ణంబుతోఁ నాడి తుమ్మదవలెఁ జనుచుండును.

అశర్ణనాడీలక్షణము

శ్లో॥ అశర్ణేతు భవేన్నాడి కఠినా పరితో జడా.

ప్రసన్నాతు ద్గుతా శుద్ధ త్వరితాచ ప్రవర్తతే ॥

తా॥ నాడి అశర్ణంబున కఠినముగను సర్వత్ర జడముగన
అశుద్ధముగను వేగముగను నడుచుచుండును.

మందాగ్నిసాడీలక్షణము

శ్లో॥ మందాగ్ని క్షీణతాం యాతి నాడి హంసాకృతిస్తథా ॥

తా॥ మందాగ్ని గలవాని నాడి క్షీణంబై హంసవలె నడుచు
చుండును.

దీప్తాగ్నినాడిలక్షణము

శ్లో॥ లఘ్వీ వహతి దీప్తాగ్నేస్తథా వేగవతీ స్మృతా ।

తా॥ దీప్తాగ్నియందు నాడి అఘువుగను వేగముగను నడుచు చుండును.

అగ్ని నూర్జ్వలము గ్రహణి వీసియొక్క నాడిలక్షణము

శ్లో॥ సాదేచ హంసగమనా రే మద్భూః సంప్లవా ।

తస్మాగ్నేర్మందతా దేహీ శ్వాథవా గ్రహణీగతః ।

తా॥ అగ్నినూర్జ్వలముగ్రహణీగము వీనియందు నాడి సారం బున హంసవలెను హస్త బున కప్పవలెను నడుచుచుండును.

నా డీ ని ర్ణ య ము

సం పూ ర్ణ ము .

కళాభానువిజయము

ఆను చక్కని శృంగార నవల

ఈ నవలను క్షత్రి స్త్రీ పురుషులు బాలరందలునం జదివి విజయముచే సులభముగా గ్రహించునట్లు తేటతెనుగు మాటలతో వ్రాయఁబడినది.

ఈ కాలమునం దనేక నవలలు వెలువడియున్నవి కదా! వాని నన్నింటిని జదువరులు చూచియే యుండును ఇనను ఈ నవలతో నమమగు నవల యిదివఱకెందును వెలువడి యుండలేదని నొక్కి చెప్పవలయును ఏలయునగా ఈ కళానాయకుడగు కళాభాను! శౌర్యదైర్యగాంభీర్యాదార్య తేజోమహిమాతి శత్రుంబులును కథానాయిక యగు భువనమోహిని సాత్వివత్స పరమ హరుణీకత్వము నొలియు గొనియాడఁదగినవి (కళాభానునకు వసుంధరుడనునామా తరము గలడు) భేండాబైరవుని పూజాధురంధరత్వము వాని ప్రతాపమును నొగడఁదగినవి బేతాళుని భేండాబైరవుడూ బంధించుటయు! కళాభానుడూ నరనారాధనానుగ్రహము బొంది భేండాబైరవుని వాని యనుచుటలకు నహి సంహరించి యదివఱకు భేండాబైరవుడ వెలుగొనియున్న భువనమోహినిమున్నగు స్త్రీలను బుకుమలను జేరి విడిపించి బేతాళుని బంధివిముక్తి జేయుటయు మొదలగు ఖుట్టము లతిపర్వసీయములు ఇందు బేతాళుని మామోసాయము లద్భుతముగ నుండును వేయేల! మొత్తముమీఁద యీ నవల నవరసాలంకార యుక్తమై చదువకుల బుగ్గునగి సానందము గలిగించికడఁకటకు దీనిని జదివినఁగాని శృప్తియొండదనిపించును.

వెల 4-00

(శ్రీ) వీరబ్రహ్మణుగారి చరిత్రము (బుట్టుకథ)

(శ్రీ) కందిమల్లయప్పలై పోతులూరి వీరబ్రహ్మణుగారిచరిత్రను బుట్టుకథ (జంగముకథ) రూపమున యంతవరకు యెవ్వరు ప్రకటింప లేదు. సామాన్య విద్యావంతులకు పానురజనంబులకు సులభముగ అర్థమగునటుల వ్రాయించి ప్రకటించితిమి కథ మొదటినుండి కడవఁకు క్రమముగ సాగింపబడినది. జంగముకథ (సుద్దులు) చెప్పి జీవించు జంగముగా రీకథను సేర్పినచో ప్రజలను గంతోషకెట్టనచ్చును. 2-00

సి. పి. కృష్ణ బుక్ డిపో, తపాలాపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-1

గ్రంథముల ప్రకరణము

విశ్వేశ్వర పూజావిధానము

పెద్దభాగము

జయరామ భాగము

తెలుగు ఎక్కాలు 100 వలకు

చంద్ర ప్రావిష్ట పాఠశా

పస్తావీజాల పరిశీలనలు

పంచభాషలలోని

పదార్థము శాస్త్రము చరిత్ర

పై కుంత సాక్షిలు

ముగ్గుల పుస్తకము

మిట్టపాటి స్వరూపము

గణితశాస్త్రము

వలచుత్ర ద్వీపద

ఉత్తర రామాయణము పద్యకావ్యము

శ్రీరంగనాథ రామాయణము (ద్విపదకావ్యము)

శతకములు

సుమతి శతకము

కృష్ణ శతకము

రామరామ శతకము

శతకము

వేమన శతకము

కుమారి శతకము

కుమార శతకము

భారత సామ్రాజ్య

నరసింహ శతకము

గజేంద్రమోక్షము

ప్రథమకాండం అమరము

మృత్యు శతకము

జానకీ శతకము

అత్తలింగ శతకము

కాళీ శతకము

తామరారక శతకము

మల్లికార్జున శతకము

భాగ్యం శతకము

వచన గ్రంథములు

భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథలు (పైండు)

భట్టి విక్రమాదిత్యుని కథ చిన్నది

కళాభాను విజయము

అపూర్వ చింతామణి (పైండు)

కాళీ శామేశ్వర మణి కథలు

1-00

7-00

3-00

4-50

2-00

10-00

2-00

10-00

0-50

3-00

15-00

2-00

10-00

40-00

40-00

1-50

1-50

1-50

1-50

1-50

1-50

1-50

4-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

3-00

40-00

10-00

30-00

40-00

20-00

గంగమ్మజాతిరి వేషపు కథ
 మర్నాచరామన్న కథలు
 ముంకరి కొండడి వేషపు కథ
 నలుగురు మంత్రిల కథలు
 విశోదకథామంజరి
 విరాటపర్వం జంగం కథ
 పంచపాండవుల వనవాసము
 పంచపాండవుల అష్టాశ్వాసము
 బొమ్మల బాలవాగ్మ్య కథ
 గయోపాఖ్యానం జంగం కథ
 పెద్ద బొబ్బిలిరాజు కథ
 డోసింగురాజు కథ
 కామమ్మ కథ
 కాంభోజరాజు కథ
 లక్ష్మమ్మ కథ
 చిన్నమ్మ కథ
 ఆరు మరాట్లలు కథ
 పురూరవ చక్రవర్తి కథ
 క్రీ. భ కవిజయము

3-00
 3-00
 3-00
 10-00
 10-00
 10-00
 10-00
 20-00
 10-00
 10-00
 10-00
 10-00
 10-00
 10-00
 4-00
 4-00
 3-00
 3-00
 0-50
 6-00
 20-00

మైరావణ చరిత్ర (చిన్నది)
 నలమహారాజు కథ
 నల్లతంగాల్ కథ
 కమ్మవారి వణికి పసలబాలరాజు కథ
 శేచుక్క సగతిమక్క- కథలు
 మదన కామరాజు కథ
 చిత్తూరుజిల్లా అదాలతు కోర్టుతీర్పు
 కబీరుదాసు చరిత్ర (పెద్దది)
 చార్ వర్గసు అంగ నలుగురు ఘోషుల చరిత్ర
 హరిశ్చంద్ర వచనం (పెద్దది)
 భద్రాచల రామదాసు చరిత్ర
 సూర్యచంద్రుల కథ
 శతకంఠ రామాయణము వచనం
 సహస్రకంఠ రామాయణము వచనం
 శరీర మర్మశాస్త్రము అనేక ప్రతుములు
 సరమానంద శిష్యులు
 శుకన పతి కథలు
 భోజ కాళిదాసు కథలు
 పదునాఱురాజుల కథలు

0-50
 10-00
 4-00
 4-00
 4-00
 20-00
 10-00
 40-00
 20-00
 20-00
 10-00
 0-50
 30-00
 30-00
 30-00
 6-00
 20-00
 10-00
 10-00

తూర్ణకామ్యత్రసారిము

సన్మార్గమృతధ
కాలక్షాతతర్కములు
వచనకాలక్షాతము
భగవద్గీత సూక్తిర్కములు
అర్థబోధామృత తత్వములు
కవీంద్రానుకృతములు
తూర్ణకామ్యకృతములు
కర్తృదాసు వసంత
కృతలవల యుద్ధము
శైలక, కామకృష్ణవి కథలు మొదల
చిన్న
గుల్లోబకావలి కథ
అభిమన్యునియర్థం (పద్మహృదయము)
ప్రతమలు
28 ప్రశములు
త్రినాథ ప్రతకల్పము
6 ప్రతములు
కేదారీశ్వర ప్రతకల్పము

10-00	ధర్మాంగధ చరిత్ర పాముపాట	- - -
6-00	గంగా వివాహము	6-00
3-00	కుశలాయనము	6-00
4-00	వరహావతార చరిత్ర	4-00
4-00	శశిరేఖాపరిణయము పదం	4-00
4-00	లంకాగ్రాసం	4-00
0-50	లక్ష్మణమూర్తి పదం	4-00
3-00	వాటకములు	
10-00	మల్లేసుంట శశిరేఖ పరిణయనాటకము	6-00
10-00	వేదశైల చిత్రాంగి నాటకము	10-00
10-00	చింతసుంట గయోపాఖ్యాన నాటకం	6-00
3-00	లేషాక్షి రామాయణము	20-00
10-00	గయోపాఖ్యాన నాటకం	6-00
20-00	బైదుమారుల హృదయోద్ధయ నాటకం	6-00
	గరుడాచల నాటకము	6-00
20-00	సారంగధర నాటకము	4-00
1-50	యక్షప్రశ్నలు	4-00
6-00	తిరువళ్ళూరు హరిశ్చంద్ర నాటకము	10-00
1-50	సుబ్బకవి ప్రహేళిక నాటకము	10-00
4-00	యిగుడుమారుల కృష్ణవిజయ మధుకంఠవధ నాటకం	10-00

వేమన నీతిపద్య రత్నావళి
 వేమనపద్య కవితపదార్థమంజరి
 వేమన యోగ పద్యరత్నములు
 (శ్రీ) మహాభక్త విజయం (బైండు)
 మహాభక్త విజయం చిన్నది
 గురునీతాసారము బైండు
 వేమనజ్ఞానమార్గం 3002 పద్యములు గలది
 (బైండు)

శుక్రబ్రహ్మకైవల్యం
 వేదాంత రహస్య దర్పణము
 శ్రీకృష్ణ రుక్మిణీ సంవాదము
 శాంత గోవిందనామం
 అడవి గోవిందనామం
 గురుశిష్య సంవాదం
 నీతిశాస్త్రము
 శ్రీరామనామ మహాత్మ్యం
 ఆంజనేయ పండకం
 శ్రీరామ పండకం
 అమ్మవారి పండకం

30-00
 15-00
 10-00
 40-00
 20-00
 40-00
 40-00
 20-00
 20-00
 20-00
 4-00
 4-00
 10-00
 4-00
 1-50
 0-30
 0-30
 0-30
 0 30

శ్రీమదపాటలు 26 పాటలు గలది
 మాతస్ పెండ్లిపాటలు
 ప హ ప్ర నా మ ము లు
 విష్ణు సహస్రనామం
 వెంకటేశ్వర సహస్రనామం
 శ్రీరామ సహస్రనామం
 ఆంజనేయ సహస్రనామం
 కృష్ణ సహస్రనామం
 శివ సహస్రనామం
 గణపతి సహస్రనామం
 మృగహృదయ సహస్రనామం
 లక్ష్మీ సహస్రనామం
 లలితా సహస్రనామం

20-00
 1-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 5-00
 6-00

పాతాంజల యోగశాస్త్రము 15-00

(తాత్పర్యము గలది) ఇది హతయోగమునందు గల విషయములగు యోగములం బోలినదై సూక్ష్మాంశము లగు విద్యులను విమర్శచే యోగంగ పరిశీలనవల్ల నిజ వాతనియును గు రెగురు గురుగోపానగ్రంథము బోధించును

జ యో గా నం ద ము

10-00

ఈ గ్రంథము పరబ్రహ్మమును తెలియఁజేయుచున్నది. అందున
కై లనేక రహస్య విషయములసంతయు ప్రకటింపఁచి శిష్యులముఖంబు
యబడియున్నది.

కుక్కుట శాస్త్రము

6-00

అన్ని శాస్త్రములకంటె కుక్కుట శాస్త్రము ముఖ్యమైనది. అందున
భుత్వము వారు సహితము దాని నాచరించుచు మునుపటిట్లు ఈ గ్రం
థన కోశ్యగుణంబు విధానము, కుక్కుట శాస్త్రముల ముఖ్యము చెకతా
మము, ఉచ్చ నీచభాతుల వెలిసికొను పద్ధతము, శాస్త్రములముల జేయ
గారు, పంచమున జయముగాంచుటకీ గ్రంథమును పరిశీలించి మునుపటి
ముల గ్రహించినవో విజయమును నాధిపతిలగు. అందు శాస్త్రమును జది
వనుసంపద పభివృద్ధిజేయునటుల, నేగా కుక్కుట శాస్త్రమును జదివి మును
పదను పెంపొందించి విశేషలాభమును పొందుకొనుచున్నాము.

మిలిటరీ పాక శాస్త్రము

10-00

మానవజీవితమునకు శాస్త్రాహారముతోపాటు మూలన హామిమును
రమనక తప్పదు, ఈ గ్రంథమువలన మూలనహామిమును ముచికినవ
యెవరికి వారు తయారుచేసికొన వీలుబడును మాంసాహారమును క్రొత్త
తిలో రుచికరముగ చేసికొనగోరు ప్రతి స్త్రీ పురుషుడు ఈ గ్రంథము
చదివి తీరదగినది.

పుత్రసంతాన సంజీవినూనె

సీసా 1-కి 15-1

ఈ సంజీవినూనెను ఉదయము 2 దమ్ముడీలు తూనిక చొప్పున
కోజులు కేవించినచో వాయువు, పిత్తములను ఖండించి సంతానము క
జేయు గొప్ప ఔషధరాజము పుత్రసంతానము కలుగకొండె యుండ
అటాగము చేయు ఔషధములను ఖండించి, ఈ అమూల్యమయిన సంజీవినూ
భుజించిన మరునెలలోనే పుత్రసంతానము కలుగజేయు గొప్ప ఔషధరా
ఈ పుత్రసంతాన సంజీవినూనెను కొని ఒక పర్యాయము మియిం
స్త్రీలకు యిచ్చి చూడుడు. పుత్రసంతానసగానె పరమశ్రేష్ఠమైనది.
పాలిటి పగవసాగి. పుత్రులులేనివారికి పుత్రసంతానమును కలుగజేసి
గింప జేయుచున్న ఔషధము నె యిది గెలుకటియే యనవచ్చును. ఇది సేవించు
శుష్కముతో ప్రతీకపంపబడును.

తేలు రాటుకు మంద

సీసా 6-కి 18

ఇది నూతనముగా కనిపెట్టబడిన అమృతపరి ఔషధము. గీనిని ప్రపయో
సి. వి. కృష్ణా బుక్ షో, తపాలుపెట్టు నెం. 1806 మదరాసు-7

1-నిమిషములలోపలభూగోళమున గల గ్రహములను చల్లార్చి చల్లదనముకలిగించును. రుక్మిణతరువాతలర్చిటించువచ్చినవాగుమందు వేసిన వెనుక ఆనందముతో వెళ్ళు. రక్తకుద్ది అమృత సందీవి కల్పం బుద్ధి 1-కి 20-0

(ఇది నరములకు, ఎముకలకు వ్యాధిమైన సందీవికల్పం)

మిత్రులారా! ప్రసిద్ధిచేత ముంజులకలు, మొదలగు విలువ త్తున వస్తువులనుచేర్చి మిక్కిలి రుచికరముగాతయారించి బడినగొప్ప ఔషధము శ్రీ పురుషులిరువును వృషద్రోగించవచ్చును. పథ్యములేదు. రక్త అమృతసందీవి కల్పం లేహ్యమును సేవించినచో బలహీనం తలత్రిప్పుట నిధమును పుచ్చుకొని బలమునుకలిగించి దేహదాగుశ్శయ్యనుకలుగ చేయుచుండగొప్పయశావధరాజము. జీర్ణ శక్తి లేనివారికి. యింకా ఔషధమును పుష్కలముగాకలిగి కలిగించితర్వరలో జీర్ణముకలిగించి రక్తమును వృద్ధిపరచి నిద్రగారికి నిద్ర కలుగజేయును. బలమునిచ్చు గొప్ప యశావధరాజము. రక్తశ అమృత సందీవి కల్పం సేవించుటవలన నడుమునొప్పి, కాళ్ళు చేతులు లాగు త్తియు, వాతసేరు, శిత్తసేరు వీటిని ఖండించి దేహోగోగ్యము కలుగుజేయును. అమృతసందీవిగుళికలు 100 గుళికలు నీసాకి 50-0

ఈగుళికలునలువిధములై నజీవాధారసత్తువకలుగువస్తువులలోను పుష్కలముతోనుతియునుచేయబడినది. శ్రీ పురుషులయిరువురునువాడవచ్చును. అపవృషుగాత్రులందుకలుగుస్వస్మృతితముసోమరితనంబలహీనతరుచి లేకుండు జీర్ణమునిద్ర లేకుండుటనాడేనరములుబలహీనమగుట ఆకలి లేకుండుట నడువ శక్తియుజ్జ్వలముజ్వలకొనుటకుపోగొట్టిదేహమునకున్న వరములకు యెముకల బునునిచ్చిరక్తవృద్ధిరక్తమునుశుద్ధిపరచినరములకు ఎముకలకు రక్తంప్రసరిం బనిచ్చును. శ్రీ పురుషులిరువురు సేవించిన పుత్రసంతానము బడయుదురనిగీత స్వర చింతామణి 2-నీసాలు 10-0

ఈమందు చాడునట్టి శక్తిని అధికపఱచును. కోకిలమువలె స్వరమిచ్చునట్టి పరమ యశావధరము గొంతులోవ్రణం, గఱగఱపు నీనిని మాన్పి గు. సందీత విద్యార్థులకు ప్రసంగి జేయువాణిలకు యిది ముఖ్యజ్ఞం చేయవలసి.

క రో గ ని వా ర ణీ

బుద్ధి 1-కి 12-0

తరువ్యాధులు—ముడగువాతం, చలనవాతం, పక్షవాతం, మోచేలు యువు, మేహవాతం. మోకాలువాపు, తిమ్మరువాయువు, సూతికవాయువు నాపు, తోడనొప్పి, దేహము స్థూలమగుట, అపానవాయువులు జైడి చుట, కడుపుబ్బుట, మలముత్రములను సరిచేసి అనోగ్యమునిచ్చును.

సి. వి. కృష్ణా డుక్ డిపో, తపాలపెట్టె నెం. 1805 మదరాసు-70

శ్రీ విషయముల గారి జీవిత చరిత్ర

గమున ప్రత్యక్షావతార
విరబ్రహ్మాండ స్వామివారి
చిత్ర మిందు చక్కగ వివ
రించుటకు వెలువడిన
గంట విపులముగను, సద్వ
ముగ తెలియవలెనని కడు
గా వ్రాయించితిమి. వీర
గారములోని రహస్యములన్ని
నీడికరింపబడినవి. ఇది సకల
జముగ నుండవలెనను, తల
భ్యభాగములలో కాలజ్ఞాన
యించినాము. వేయేల ఈ

గమును బాలురును, బాలికలును, స్త్రీ పురుషులలో యువకుల
ందలు శతవృద్ధుల పఱకు బదువలసిన విషయములు గలవు. అతి
భక్తి శైలిలో దళసరి కాగితములపై చక్కగ ముద్రించి పైందు
నుంచి అట్లుపై మూడు రంగులలో ముద్రింపబడిన చిత్రము గల
కాట్ కవరు వేయించి సామాన్యులకు గూడ అందుబాటులో నుండ
వలెనను వేయించి నిర్ణయించితిమి. వెల 5-00

వేమన నీతివద్య రత్నావళి

1116 పద్యములు, 18 శీర్షికలు, భావసహితము
గల సులభాంతలు: శ్రీ నేదునూరి వీర వెంకటాద్రి, వెంకటరామానుజు
ఈ రత్నావళి శ్రీ నేదునూరి వారిచే అనేక సూతన విషయ
లు యెవరూ కనుగొనలేని అపూర్వమైన సమస్యలుగల పుస్తకము
టులయి సిద్ధముగా నున్నది.

ఈమధ్యలో వెలువడిన వెర్రివేమన గ్రంథములకు మా వేమన
గారి గ్రంథములకు చాల సహస్రాంశముల తేడాతోయున్న అపూర్వ
తన గ్రంథరాజము. 5-00

వి. వి. శ్రీనివాసు బుక్ డిపో, తపాలుపెట్టె నెం. 1806 మదరాసు-1